

Ἐρευνα

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ΙΔΡΥΘΗ
Τῆ 1901 ἘΝ ΟΞΦΟΡ-
Δῆ ΤῆΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΞΗΓΗΣΙΝ ΤῶΝ ΝΟ-
ΜῶΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστῆμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΤΨΩΣΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΤΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚ-
ΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

ΤΟΜ. Δ'.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1909.

ΤΕΥΧ. Δ'.

ΝΕΑ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

Ἡ Ἰσπανία πρὸ τινῶν ἐτῶν ἀπεφάσισε νὰ στρέψῃ τὰ πόδια πρὸς τὸ πολιτικὸν παρελθὸν τῆς, καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς διάβημα ὑπῆρξεν ἡ ὀλοσχερῆς ἀναδιοργάνωσις τοῦ συστήματος τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Σήμερον τὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς Ἰσπανίας ἔχουσιν ὅλα προοδευτικὸν χαρακτήρα, ἀναγνωρίζοντα τὴν πλήρη καθυστάξιν αὐτῶν εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους. Ἰδίως ἀξιοσημείωτος εἶνε ὁ προκύψας ἐντεῦθεν σχηματισμὸς νέου δημοκρατικοῦ κόμματος ἀναλαβόντος τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ ἐπιτύχῃ ριζικὰς κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις. Τὸ κόμμα τοῦτο θὰ ἐθριάμβευεν εἰς τὴν ἀντιμετωπίσιν τῶν ἰσχυρῶν ἀνταγωνισμῶν τοῦ κλήρου. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα κόμματα, καίπερ καλούμενα συντηρητικὰ ἢ μέτρια, ἀκολουθοῦσι πράγματι τὴν ῥηθεῖσαν δημοκρατικὴν πολιτικὴν. Οἱ πόθοι τοῦ λαοῦ δὲν εἶνε τόσο πολυπλοκῆς ὅσον κοινωνικῆς φύσεως. Ὁ λαὸς ἄλλοτε ἀπέδιδε σημασίαν εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα, ἀλλὰ κατόπιν σκληρῶν ἀπογοητεύσεων, ἀπέβαλε πᾶσαν εἰς τοὺς πολιτευομένους ἐμπιστοσύνην καὶ ἔστρεψεν ὀλόκληρον τὸ ἐνδιαφέρον του εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς κοινωνικῆς μεταμορφώσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ σοσιαλιστῶν ἤδη εἶνε παμμέγιστος ἰδίως ἐν Καταλωνίᾳ καὶ Βισκαίᾳ, ἔνθα ὑφίσταται ἡ μεγίστη βιομηχανικὴ δρᾶσις. Συνέπεια τοῦ αὐξανόντος ἀριθμοῦ τῶν σοσιαλιστῶν εἶνε ὅτι τὸ πρῶτιστον μέλημα τῆς νομοθεσίας, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐνὸς εἴτε ὑπὸ τοῦ ἄλλου τῶν κομμάτων ἐνεργουμένης, εἶνε περὶ τὰς συνθήκας τῶν ἐργαστασίων. Οὕτω ἔχουσι ψηφισθῆ προσφάτως νόμοι περὶ περιορισμοῦ τῶν ἐργασίμων ὥρων, περὶ ἀπαγορεύσεως ὑπερμέτρου ἐργασίας μειράκων, καὶ περὶ ἄλλων βελτιώσεων τῆς καταστάσεως τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου. Ἀξιοσημείωτος εἶνε καὶ ὁ νόμος ὁ ἐπιβάλλων κυριακὴν ἀργίαν χάριν ἀναπαύσεως τῶν ἐργατῶν καὶ ἐμποροῦπαλλήλων. Τοῦτο μόνον ἀποτελεῖ ἐπανάστασιν εἰς τὰς πατροπαράδοτους ἔξεις τοῦ λαοῦ, καὶ κατωρθώθη κατόπιν πολλῆς διαμάχης. Σπουδαιοτάτη μεταβολὴ τῆς θέσεως τῆς Ἰσπανίας ἐπ' ἐσχάτων ὑπῆρξεν ἡ ἐπάνοδος τῆς χώρας εἰς ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῆς ὁμοφωνίας τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων. Ἐπὶ

γενεὰς ἐκωλύετο ὡς πρὸς τοῦτο λόγῳ τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀντιζηλιῶν. Ἀλλ' ἀφότου κατωρθώθη ἡ ἀγγλογαλλικὴ σύμπνοια, ἡ Ἰσπανία ἐπανελάβε τὴν σπουδαίαν θέσιν τῆς ἐν τῇ διεθνείᾳ πολιτικῇ ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου γεγονότος πολλῶν προβλημάτων ἡ λύσις διευκολύνεται. Ἐπὶ αἰῶνας σύμβολον πολιτικῆς πίστεως τῶν ἰσπανῶν ὑπῆρξεν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1860, ὅτι οἱ ἰσπανοὶ ἐνίκησαν ἐν τῷ κατὰ τοῦ Μορόκκου πολέμῳ, ὅτι εἶνε οἱ κυριώτεροι κληρονόμοι τῆς ἀφρικανικῆς ταύτης Λυτακρατορίας. Ἀλλ' οἱ ἰσπανικοὶ πόθοι σπουδαίως ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῆς διπλωματίας, ἰδίως ἀφ' ὅτου, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1904, ἡ Ἀγγλία ἀνεγνωρίσεν τὴν γαλλικὴν ἐπικράτησιν ἐν Μορόκκῳ. Ἡ Ἰσπανία ἐπομένως ἠναγκάσθη νὰ θυσιάσῃ μέγα μέρος τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων τῆς, ἀλλὰ μολοντοῦτο εἶνε πρόδηλον ὅτι ὅσῳδήποτε καὶ ἂν ἐπικρατήσῃ ἐν Μορόκκῳ ἡ Γαλλία, ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἰσπανίας ἐγγυᾶται τὴν ἰσπανικὴν ἐπιρροὴν ὡς πρυτανεῦον ἐθνολογικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν στοιχεῖον. Ἀφ' ἑτέρου ἡ θυσία ἦν ἔστερξε δὲν ἀπέβη ἄνευ ἀντισταθμισματος, διότι ἡ καλλιέργεια ἀγαθῶν σχέσεων πρὸς τε τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν συνέτεινεν ἵνα ἡ Ἰσπανία αἰσθάνεται ἐαυτὴν ἰσφαλῆ κατὰ ἐπιθέσεως, καὶ ἅμα συμβάλλουσιν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης. Περὶ στόλου ἡ Ἰσπανία δὲν ἠμέλησε νὰ σκεφθῆ, ἀλλ' ἐστράφη εἰς τὴν περὶ τούτου σκέψιν ἀφ' οὗ ἐξησφάλισεν ἀρκετὰς ἐγγυήσεις κοινωνικῆς προόδου καὶ διεθνούς φιλίας. Οὕτω ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς προγράμματος ἡ Ἰσπανία ἐντὸς τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν θὰ ἔχῃ στόλον καθιστῶντα αὐτὴν μίαν τῶν σπουδαίων ναυτικῶν Δυνάμεων.

Καίτοι ὁμοῦς ἐπιδιώκεται τοιοῦτον ναυτικὸν πρόγραμμα, οἱ ἰθύντορες τῆς Ἰσπανίας δὲν τυφλώττουσι εἰς τὴν ἀθλιότητα τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ὡς εἶδομεν. Αἱ διηνεκεῖς μεταναστεύσεις εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν εἶνε ἀπόδειξις τῆς ἀθλιότητος ταύτης. Κατ' ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστεύων αὐξάνει καταπληκτικῶς καὶ βαρκοκλήροι ἠγρότικαὶ ἐπαρχίαι σχεδὸν ἐρημοῦνται. Οἱ μεταναστεύσαντες τῷ 1905 ἀνήλθον εἰς 126 χιλιάδας. Εἰς ἀντίθεσιν τῆς ἐνδείας τῶν φειδωλῶν πληθυσμῶν, ἡ χλιδὴ καὶ πολυτέλεια τῆς κλυτοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσιν εἶνε τι ὅλως ἀπίστευτον.

Καθ' ὄλην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰσπανίας ὁ πρυτανεύων πόθος τοῦ λαοῦ ὑπῆρξεν ὁ πόθος τῆς τοπικῆς αὐτονομίας, ἐξ αὐτοῦ δὲ προέκυψε τὸ πλεῖστον τῶν πολιτικῶν διαταρῆσεων. Πᾶσα ἰσπανικὴ ἐπαρχία ποθεῖ ἰδίαν ὑπαρξίν καὶ διοίκησιν. Ἐν Καταλωνίᾳ, Βισκαίᾳ καὶ Γαλικίᾳ ἡ ἐπιδιώξις τοῦ ἰδεώδους τούτου συνεταυτίσθη ἐσχάτως μετὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἄλλοτε συνεδέετο μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ καρλισμοῦ, ὅστις ὅμως ἤδη ἐγκατελείφθη ὡς ἔωλος ἰδέα. Ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι ἐν Ἰσπανίᾳ ἰδίως ἐξεδηλώθη καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὅλοι οἱ σοβαρότεροι λογογράφοι στρέφουσι τὴν προσοχὴν τῶν ἀπολειστικῶς εἰς κοινωνιολογικὰς σπουδίας, ἀγόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς κοινωνιολογικῆς ἐρεύνης θὰ ἀνακαλύψωσι τὰ αἷτια καὶ τὰ φάρμακα τῆς χρονίας καχεξίας τοῦ κράτους. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποῖον ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀντίληψίν μας εἶνε ὅτι ἐνῶ οἱ ἰσπανοὶ συζητοῦσι περὶ τῶν ἐθνικῶν ἀτελειῶν τῶν καὶ ψέγουσι τὰ παρ' αὐτοῖς κακῶς ἔχοντα, τὰ ἄλλα ἔθνη ἐργάζονται καὶ βαδίζουσιν ἔμπρός. Ἐνῶ οἱ ἰσπανοὶ μεμφιμοιροῦσιν, ἀμφιβάλλουσιν, ἀπαισιοδοξοῦσι καὶ ἀναλύουσι τὰ σφάλματά των, οἱ ἄλλοι λαοὶ ὠθοῦσι διὰ τῆς δράσεως τὰ πρῦγματα ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ προσδοκῶσιν ἐντεῦθεν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἔχόντων. Ἐνῶ οἱ ἰσπανοὶ ἐπικαλοῦνται τὴν πρόνοιαν διστάζοντες νὰ κινῶσι τὴν χεῖρα, οἱ ἄλλοι λαοὶ κινοῦντες τὰς χεῖρας, ἐπιβάλλουσιν εἰς τὴν πρόνοιαν νὰ ἐπικαλήται αὐτούς. Οἱ κοινωνιολόγοι τῆς Ἰσπανίας διεξάγουσι ἐρρωμένον ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου χαρακτηριστικοῦ, κατὰ τῆς δυσπιστίας ταύτης τὴν ὁποίαν ὁ ἰσπανὸς αἰσθάνεται προκειμένου νὰ δράσῃ. Ἐὰν τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα δὲν εἶνε ὁρατὸν καὶ ἄμεσον, ὁ ἰσπανὸς ἀνακρούει πρῦμναν. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις εἶνε πολὺ ὀπίσω, καὶ οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων εἰσὶ γλίσχροι, καίτοι ἡ κατάστασις αὕτη ἐβελτιώθη ἀφ' ὅτου ἰδρύθη εἰδικὸν ὑπουργεῖον τῆς παιδείας, καί, ἀντὶ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων, τὸ κράτος ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ δαπάνη διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατομμύρια φράγκων κατ' ἔτος, βαρύνουσα κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς τοπικὰς ἀρχάς. Τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς δέκα ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας χάριν ἐποπτείας καὶ διευθύνσεως τῶν εἰκοσιπεντακισχιλίων δημοτικῶν σχολείων. Αἱ γεωργικαὶ μέθοδοι εἶνε ἔωλοι καὶ πλημμελεῖς καὶ ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἐπομένως λίαν χαλαρά. Ἐν τούτοις μέγας πλοῦτος ἠδύνατο ἐντεῦθεν νὰ προκύψῃ διότι ἡ ζήτησις τῶν ἰσπανικῶν προϊόντων, ἰδίως σταφυλῶν, οἴνου, καὶ ἐλαίου, εἶνε μεγάλη ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἡ μεταβολὴ περὶ ἧς εἶπομεν ἄνωτέρω, ἔσχευ ὡς ἐν τῶν ἀποτελεσμάτων της, τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον τῆς Μαδρίτης ἧτις ἠῤῥησε τεραστίως ὑπὸ τε ἔποψιν πληθυσμοῦ καὶ ἐκτάσεως. Ἡ ἰσπανικὴ πρωτεύουσα ἔχει ἤδη 600,000 κατοίκους, μεγα-

λοπρεπεῖς δὲ λεωφόρους καὶ οἰκοδομὰς, καὶ ἔξοχα ἐμπορικὰ καταστήματα. Ἡ ἀγγλικὴ ἐπιρροὴ ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου εἶνε καταφανὴς εἰσάγουσα εἰς τὴν Ἰσπανίαν νέα κριτήρια ἀνέσεως, εὐημερίας καὶ ὑγιεινῆς. Ἡ ἰσχὺς τοῦ κλήρου, τόσῳ προεξάρχουσα ἄλλοτε, σήμερον παντίπασιν ἐξέλιπε, καὶ ὁ σοσιαλισμὸς εἰσήγαγεν ἐρυθτέρους ὀρίζοντας διανοίας καὶ ὑψηλότερα ἐλατήρια στάσεως ἀπέναντι τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων· τούτο ὅμως ῥητέον ὄχι τόσον περὶ τῆς Καστίλλης καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἰσπανίας, ὅσον περὶ τῆς Καταλωνίας καὶ τῆς Βαλεντίας, καὶ δὲν δυνατὰ τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἀκόμη ἐπικρατεῖ ἰσχυρὸν ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα, παρὰ τῷ λαῷ τε καὶ ἐν τῇ βουλῇ.

Ὁ μηχανισμὸς τῆς Κυβερνήσεως εἶνε δημοκρατικός, ἀλλὰ ἡ διαφθορὰ τῶν πολιτευομένων καὶ ἡ ἀπάθεια τῶν μὴ πολιτευομένων, θέτουσιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας δύναμιν σχεδὸν ἀνεξέλεγκτον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ κυβερνήται δὲν καταχρῶνται αὐτῆς, τουθ' ὅπερ ἴσως ὀφείλεται εἰς τὴν περιοδικὴν ἐναλλαγὴν τῶν κομμάτων ἐν τῇ ἐξουσίᾳ—ἐναλλαγὴν ἰποσοβοῦσαν πάντα κίνδυνον περὶ καταπίεσεως τοῦ φορολογουμένου λαοῦ. Ἀφ' ἑτέρου ἡ μεγάλη ὁμὰς τοῦ λαοῦ ἠκιστα ἐνδιαφέρεται περὶ τῶν πολιτευομένων οἰουδήποτε κόμματος, ἀλλ' εἶνε εὐχαριστημένη ἐφ' ὅσον οἱ ἰθύντορες φιλοτιμοῦνται νὰ βελτιόνωσι τὴν κατάστασιν τῶν μοχθούτων καὶ στερουμένων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ ἔθνους—μακρόθυμον καὶ εὐέλπιδαν ἀλλὰ ἀρχίζουσιν νὰ ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶνε ἀξία κρείσσονος τύχης καὶ χρηστοτέρας διοικήσεως.

ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑΣ.

Ἡ σύγχρονος Πορτογαλλία παρουσιάζει τύπον πολιτείας ἐνθα μία δρᾶξ πολιτευομένων ἠδυνήθη, ὡς ἐκ τῆς ἀπαθείας καὶ ἀμαθείας τοῦ λαοῦ, νὰ διαστρέψῃ καὶ διαφθεῖρῃ κυβερνητικὸν μηχανισμόν, ὠργανωμένον δημοκρατικῶς. Ἐνεκα ποικίλων αἰτίων πρό τινῶν ἐτῶν αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ στέμματος καὶ τοῦ ἔθνους περιέστησαν εἰς ἔντασιν, μεθ' ὄλην τὴν προσωπικὴν δημοτικότητα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ δολοφονηθέντος βασιλέως Κάρλου. Ἡ ἀπάθεια τοῦ λαοῦ ἐχορήγησεν εὐκαιρίαν εἰς τὰ δύο ἀντίπαλα κόμματα νὰ διαδέχωνται ἄλληλα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐπὶ ὠφελείᾳ τῶν ὀπαδῶν ἑκατέρου κόμματος ἐναλλάξ, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐπὶ ὠφελείᾳ τοῦ κοινού συμφέροντος. Ὁ βασιλεὺς Κάρλος κατέστη ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος, διότι ἑκάτερον τῶν κομμάτων ἐκ περιτροπῆς εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει διηύθυνε κατ' αὐτοῦ τὰ βέλη. Ἀφ' ἑνὸς ἔνεκα τῆς ἀνελευθέρως ταύτης στάσεως τῶν πολιτευομένων, ἀφ' ἑτέρου ἔνεκα τῆς διαφθορᾶς ἐν τῇ διοικήσει τοῦ κράτους καὶ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς ἡ θέσις τοῦ βασιλέως κατέστη ἀφόρητος. Ἐν τούτοις ἡ καταθλιπτικὴ φορολογία ἠῤῥησε καὶ

ἡ διοικητικὴ διαφθορὰ ἐπετείνετο· ὅταν δὲ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ βασιλέως, ὅστις οὐδαμῶς ἔπταιεν ἐπὶ τούτοις, οἱ πολιτευόμενοι οὐδαμῶς ἐφιλοτιμήθησαν νὰ τὸν προασπίσωσι. Τὴν κατὰ τὸ 1890 ταπείνωσιν τῆς Πορτογαλλίας, ὡς ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τελεσιγράφου, οἱ πολιτευόμενοι ἐπέρριψαν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ὡς δῆθεν ὑποτάσσοντος τὰ ἔθνικα συμφέροντα εἰς τὸν φιλαγγλισμὸν του. Ἐν τούτοις ἡ ρίζα ὅλων τῶν πορτογαλικῶν δυσχερειῶν ὑπῆρξε πάντοτε οἰκονομική, καὶ ἡ ἐπὶ τούτῳ εὐθύνη ἀναμφιβόλως βαρύνει τοὺς πολιτευομένους. Ἡ Πορτογαλλία εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον γεωργικὴ χώρα, ἡ φαύλη δὲ διοικησις ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ἡ διαφθορὰ ἐν τῷ παρόντι ἐβάρυναν τὸν λαὸν μὲ φόρους ὅλους δυσανολόγους πρὸς τὰς δυνάμεις του, ἐντεῦθεν δὲ ἐπέτεινον τὴν πτωχείαν. Ἀνεξαιρέτως τὸ ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει κόμμα ἔδιδεν ὑποσχέσεις ἕως τέλεον ἐλησμόνει ἐρχόμενον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ. Βαθμηδὸν τὰ πράγματα ἔφθασαν εἰς τὸ ἀπροχώρητον, τὰ κόμματα ἐκπεριτροπῆς ἐδέσποζον ἀσυστόλως τῆς Βουλῆς, ἥτις ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ ἀντιπροσωπεία τοῦ ἔθνους. Πάντα τὰ δημόσια γραφεῖα ἔβριθον ὑπὸ κηφήνας καὶ παρασίτους τῶν πολιτευομένων, εἰς μέγαν δὲ ἀριθμὸν ἀνήλθον αἱ σκανδαλώδεις συντάξεις. Ἐπὶ ταιούτας περιστάσεις κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1906 ὁ πρωθυπουργὸς Φράγκο προέβη εἰς πραξικόπημα, τῇ συμπράξει τοῦ βασιλέως. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἀνεστάλη, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ὁ δικτάτωρ του ἀνῆγγειλαν ὅτι μέχρις οὗ ἐπιτευχθῆ γνησίᾳ βουλῇ ἀδιάφθορος καὶ ἀνεξάρτητος, ἡ χώρα θὰ κυβερνᾶται διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων. Ἦτο φυσικὸν νὰ προκαλέσῃ σφοδρὰν ἀντίστασιν καὶ διαματυρίαν πάντων τῶν πολιτευομένων τὸ τόλμημα τοῦτο ἅτε στερῆσαν αὐτοὺς τῶν ἀνοσιῶν ὀφελημάτων των. Ἡ πολιτικὴ ὑπὲρ ἧς ἐκηρύχθη ὁ Φράγκο καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτο: οἰκονομία τῶν ἔθνικῶν προσόδων, καὶ κάθαρσις τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς νέας ταύτης πολιτικῆς ἀπηγείτο διατήρησις τῶν συμπαθειῶν τοῦ στρατοῦ δι' ἀφθόνου χρήματος, ὥστε αἱ γινόμεναι διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς οἰκονομίαι ἐσπαταλῶντο διὰ τῆς ἄλλης. Ἡ μεγάλη ὁμὰς τοῦ λαοῦ εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀποβάλλει πᾶσαν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς πολιτευομένους ἀποδειχθέντας τέλεον ἀναρμοδίους νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἐπικρατοῦσαν χρηματικὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ὀπισθοδρομητικότητα τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Κατὰ συνέπειαν οὐδεμίαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἡ ἀφαίρεσις τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἀφοῦ μετὰ ἢ ἀνευ αὐτῶν ὁ λαὸς οὕτως ἢ ἄλλως ἔπαισθεν. Ἐν τούτοις ἡ δικτατορικὴ ἐξουσία ἐλάμβανε διαστάσεις καὶ ἡ κρίσιμος στιγμή ἐφθασε τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1908 ὅτε ἐπέστρεφεν ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀπουσίας ὀλίγων ἑβδομάδων. Ὁμὰς δολοφόνων ἐνέδρευον ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ἐμπορίου ἐν Λισσαβῶνι ὅπόθεν ἐμελλεν νὰ διέλθῃ ἡ βασιλικὴ

συνοδεία, εἰς δὲ ἐκ τῆς ὁμᾶδος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Κάρλου ἐποχουμένου μετὰ τῆς βασιλίσσης, τοῦ διαδόχου καὶ τοῦ πρίγγηπος Μανουήλ, νῦν βασιλέως. Φονευθέντος τοῦ Κάρλου καὶ τοῦ διαδόχου ὁ Φράγκο εὗρεν ἑαυτὸν ἀντιμέτωπον κατὰ ἀκαταμηχίτου ρεύματος ἐχθρότητος, καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποδράσῃ εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ χώρα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ συνταγματικὸν σύστημα, καὶ ὁ χρόνος θὰ δείξῃ ἐὰν τὸ διακοπὴν πείραμα τοῦ Φράγκο μὲ τὴν τραγικὴν του ἔκβασιν, θὰ ἔχῃ ἀγαθὸν τι ἀποτελεσμα ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Πορτογαλλίας. Εἶνε ἀπίθανον ὅτι οἱ πολιτευόμενοι θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἀρχαίας ἀταθάλιας των, ἀλλὰ ὅσῳ καὶ ἂν βελτιωθῆ τὸ νομοθετικὸν σύστημα μιᾶς χώρας, μόνιμον καλὸν δὲν δύναται νὰ προκύψῃ ἐὰν δὲν ἀνυψωθῆ καὶ ὁ ἔθνικὸς χαρακτήρ. Καταστρατήγησις τῶν νόμων πάντοτε θὰ συμβαίη ἐνὸς δὲν χαρακτηρίζει τοὺς πολίτας ὁ ἀληθὴς πατριωτισμός, ὅστις συνίσταται εἰς τὸ θυσιάζειν τὰ ἀτομικὰ ὑπὲρ τῶν συνολικῶν. Ἐὰν τοιοῦτον πατριωτισμὸν εἶχον οἱ πορτογάλλοι, ἰδίως οἱ πολιτευόμενοι, θὰ ὑπῆρχεν εὐπορία καὶ ἀνεσις ὑπὲρ πάντων διότι ἡ χώρα ἔχει ἀρκετὰς πρὸς τοῦτο προσόδους, καίπερ φύσει πτωχὴ. Οἱ πορτογάλλοι εἶνε φιλόπονοι, λιτοί, τίμοι καὶ νηφάλιοι, καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ διαφθορὰ τοῦ κομματισμοῦ θὰ ἦσαν οἱ πλουσιώτεροι ἐν Εὐρώπῃ. Αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους σήμερον εἶνε 350 ἑκατομμύρια ἐτησίως· ἐντούτοις ἡ σπατάλη τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ἡ συναλλαγὴ δημιουργοῦσιν ἔλλειμμα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπισυμβαῖνον κατ' ἔτος. Τὸ δημόσιον χρέος διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀνήλθεν εἰς 5 δισεκατομμύρια. Μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ 1892 ἐπεβλήθη ἔλεγχος ἐξασκούμενος ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν ὁμολογιούχων ἥτις ἐδρεύει ἐν Λισαβῶνι. Ἡ Πορτογαλλία ἔχει ἄνω Βουλὴν, καὶ οἱ βουλευταὶ ἀμφοτέρων τῶν βουλῶν εἶνε ἄμισθοι. Ὁ πληθυσμὸς πλησιάζει τὰ ἑξ ἑκατομμύρια, καὶ ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς εἴκοσι καὶ ἓνα νομούς, καὶ εἰς 3,961 δήμους. Μέγας εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαλλήλων, ἀνεπαρκῶς ἀμειβομένων καὶ ὑποκειμένων εἰς παύσιν ἐν ἐκάστη ἀλλαγῇ κυβερνήσεως. Οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι ἀνέρχονται εἰς χιλίους. Τὸ κλίμα τῆς Πορτογαλλίας εἶνε ἐξαίσιον καὶ ὑγιεινότερον καὶ τὸ ἔδαφος λίαν γόνιμον, ἀλλ' αἱ γεωργικαὶ μέθοδοι εἶνε ἀπρηχαιωμένα. Ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη τοῦ λαοῦ εἶνε νὰ παύσῃ ἡ διασπάθησις τοῦ ἔθνικου πλούτου εἰς περιττὰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς καὶ ἀχρήστους ὑπαλλήλους, καὶ νὰ χρησιμοποιηθῶσι τὰ οὕτω οἰκονομούμενα χρήματα διὰ τὴν προαγωγήν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, βελτίωσιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, καὶ ἀνακούφισιν τῆς βιομηχανίας ἀπὸ τὰ δυσβάστακτα αὐτῆς βάρη.

Ἡ καθαρῶς διανοητικὴ κίνησις ἐν Πορτογαλλίᾳ εἶνε ἐλαχίστη ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ὁ ἱστοριογράφος

Ἐρκουλιάνο καὶ ὁ ποιητὴς Ἀλμένδα Γκαρέτ. Κοινωνιολογικαί τινες μελέται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δημοσιεύονται, ἀλλὰ πλὴν τούτων πᾶσα ἡ ἄλλη παραγωγή συνίσταται εἰς μεταφράσεις ἐκ ξένων συγγραμμάτων. Μὴ ὑπαρχούσης συμβάσεως περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας μεταξὺ τῆς Πορτογαλλίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν ἐν αἷς ἐκδίδονται συγγραμματα μεγάλης ἀξίας, οἱ πορτογάλλοι λογογράφοι καὶ ἐκδοταὶ ἐπωφελοῦνται τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἵνα πλουτίζωσι τὴν φιλολογίαν των καὶ παρέχωσιν εἰς τὸν λαὸν πολυτιμὸν πνευματικὴν τροφήν ἐκ μεταφράσεων, χωρὶς νὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν δαπάνην ἣν θὰ ἀπῆται ἡ ἀπόκτησις τοῦ δικαιώματος τῆς δημοσιεύσεως, εἴποτε ὑπῆρχε σύμβασις.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐκ περυσίου τεύχους τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ καὶ τὰ ἐπόμενα δύο, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Ῥιζοσπάστου γραφὴν ἐπίσης ὑπ' ἡμῶν, τὸ δὲ ἐκ τοῦ Χρόνου γραφὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μέξη, ἀναδημοσιεύομεν κατὰ παράκλησιν πολλῶν συνδρομητῶν.

“Ὅτε πρὸ τριῶν γενεῶν ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡμετέρου πολιτικοῦ καθεστώτος, ἐπιστέψασα τοὺς ἑπταετείς ἀγῶνας τῶν ἀνδρῶν τοῦ 21, ἔπραξε τοῦτο ὑπέικουσα εἰς τὴν πίεσιν ἣν ἐξήσκησαν ἐπ' αὐτῆς οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, οἵτινες ἐστήριζον τὰς ἐλπίδας των περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ κόσμου εἰς τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, καλουμένου ἄπαξ ἔτι νὰ δράσῃ ὡς παράγων τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης, ἐνθουσιασθέντες ἐκ τῆς μοναδικῆς ἐκείνης ἐξεγέρσεως τοῦ γένους μας, προσεδόκων ὅτι δὲν θὰ παρήρχετο μία γενεά, πρὶν ἢ ὁ πρὸς ἡμᾶς θαυμασμός των δικαιωθῆ, ἂν ὄχι ὑπὸ μεγάλων βημάτων ἑλληνικῆς προσπάθειας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὑπὸ τεκμηρίων λαυθίοντός τινος ἱεροῦ πυρός. Ἄλλ' ἡ πρώτη γενεὰ διέρρευσε καὶ ἡ δεύτερα διέρρευσε, καὶ ἡμεῖς δὲν παρέσχομεν τὰ τεκμήρια, ἅτινα ἐναγωνίως ἀνέμενε ἀφ' ἡμῶν ἡ Ἀνθρωπότης. Ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν δύναται ἄλλως νὰ πράττῃ εἰμὴ ἀκριβῶς ὅπως ἐξαναγκάζεται ἐκάστοτε νὰ πράττῃ καμπτομένη ὑπὸ τῆς θελήσεως τῶν λαῶν, ἀλαθῆτως ἐκδηλουμένης. Οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης ἀτενίζουσιν εἰς Ἰδεώδη καὶ ποθοῦσιν ἀναγέννησιν τοῦ κόσμου. Ἀόριστα εἶνε τὰ Ἰδεώδη καὶ οἱ πόθοι των, καὶ ἀσαφῶς διατυποῦνται· ἀλλ' ἔρχεται στιγμή καθ' ἣν αἱ περιστάσεις συμβάλλουσιν εἰς δημιουργίαν ὀριστικῆς, ἀκαταμαχίτου διατυπώσεως τῶν παγκοσμίων πόθων καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ κυρώσῃ καὶ πραγματώσῃ τὰ τύσῳ ὀριστικῶς ἀπαιτούμενα. Μία ἐκ τῶν περιστάσεων αἵτινες ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας τῶν λαῶν τῆς Γῆς ἦτο ἡ ἐξέγερσις τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Οἱ λαοὶ τῆς Γῆς ἔμειναν ἐννεοὶ πρὸ τῆς νεκραναστάσεως ἐκείνης, καὶ ὀλίγου δεῖν προέκυπτε καὶ ἐθεμελιούτο νέα τις

θρησκεία—ἡ θρησκεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τὸσφ ὁ κόσμος ἀντήχει ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς πᾶν ὅ,τι ἑλληνικόν. Ἡ καταδρομὴ καὶ ἡ δυσπιστία τῆς ἐπισήμου Εὐρώπης καθ' ἡμῶν τότε εἶνε ἀπόδειξις τοῦ μεγάλου βαθμοῦ, εἰς ὃν ἐξικνεῖτο ὁ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θαυμασμός τῶν μεγάλων ὀμάδων πάσης χώρας· διότι ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἤχθη νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου ὅπως συντρίψῃ τὰ ἔωλα καθεστώτα, ἅτινα μακραίωνες προλήψεις καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν λαῶν εἶχον δημιουργήσει. Ἐπὶ στιγμήν ὁ ἑλληνισμὸς, ἔχων τὸν ζωογόνον ἀέρα τῆς παγκοσμίου συμπαθείας, ἐφάνη μέλλων ν' ἀποβῆ ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν ἔωλων καθεστώτων, καὶ ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη ἀπεδειλίασε. Δυστυχῶς, πρῶτος ὁ Ἑλληνισμὸς διέψευσε τοὺς φόβους τῆς τούτους, διότι, μακρὰν τοῦ ν' ἀποδειχθῆ ἐχθρὸς τῶν σηπομένων καθεστώτων τῆς Εὐρώπης, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἐχθρὸν τῆς θεωρίας ἣν ἐπειράθησαν νὰ ἐφαρμόσωσιν αἱ δύο μεγάλαι ἐπαναστάσεις—ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ. Ἐννοεῖται, ἡ στάσις αὕτη τοῦ ἑλληνισμοῦ δὲν ἔθιξε τὴν πύοδον τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔβλαψεν αὐτὸ τὸ γένος μας. Ὁ ἑλληνισμὸς ἐτίχθη μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὀπισθοδρομώσεως, καὶ, ἀντὶ νὰ εἰσαγάγῃ καινὰ δαιμόνια καὶ ὑποτυπώσῃ νέα καθεστώτα, ἐφάνη ἀρκεσθεὶς εἰς ἐν ἀπλοῦν ἰδεώδες πολιτικῆς ὑπάρξεως, ὅπως-ὅπως, ἐπὶ ἀγαλλιῖσει τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνακτοβουλίων καὶ ὀδυνηρᾷ ἀπογοητεύσει τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Ἐκτοτε ὁ ἑλληνισμὸς, ὡς ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ τοῦ γένους μας, ἐγκατελείφθη εἰς ἑαυτόν. Ἀφοῦ ἠγωνίσθη ὡς Ἰταὶν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας του, ἤρξατο συστηματικῶς ν' ἀνατρέπῃ ἄρδην, διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πορείας του, τὰ ἱερώτατα ἀξιώματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως· ἤρξατο ν' ἀπαρνηθῆται τὸ μέγα ἰδεώδες τῆς Ἰσότητος, τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἀδελφότητος, ἐγκαταλιμπάνων τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς πόθους των, ἐναγκαλιζόμενος τοὺς τυράννους τῶν κοινωνιῶν καὶ ἀντιγράφων πολιτεύματα καταδικασθέντα ἤδη ἔκτοτε ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, ἀντὶ νὰ τάμη ἑαυτῷ νέαν ὁδόν, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἱστορίας καὶ φύσεως. Ἐν βραχυλογίᾳ, ὁ ἑλληνισμὸς ἐπὶ δύο ὅλας γενεαῖς (ἤδη συμπληροῦνται τρεῖς) διέψευσε τὰς προσδοκίας τῆς Ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἐφαίνετο εἰσαχθεὶς εἰς τὸν βίον, ἵνα ἐπιτελέσῃ τότε ὅ,τι τῶρα ἔγνω νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ ἰαπωνισμὸς. Ἐὰν ὁ κόσμος εἶνε δυσμενὴς πρὸς ἡμᾶς σήμερον, εἶνε δυσμενὴς, διότι ἀνέμενε μεγάλα πράγματα ἀφ' ἡμῶν, καὶ εἶχε δίκαιον νὰ τὰ ἀναμένῃ. Ἡ ἱστορία μας, ἡ ἀρχαία διανόησις τοῦ γένους, παρέιχε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν κόσμον ν' ἀναμένῃ παρ' ἡμῶν θαύματα καὶ εἶνε προφανές, ὅτι ἡ ἀπογοητεύσις, ἡ καταλαβούσα τὸν κόσμον περὶ ἡμῶν, εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον πρὸς τὸ μέγεθος τῶν προσδοκιῶν του. Διέρρευσαν αἱ δύο γενεαί. Μᾶς ἐδόθη προθεσμία ἄλλης μιᾶς. Πῶς διέρ-

ρευσε καὶ ἡ τρίτη; Ἀκριβῶς ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι δύο, αἱ προγενέστεραι. Τὸ πολίτευμα τῶν τριάκοντα τυράννων ἰσχύει καὶ κατὰ τὴν παρούσαν γενεάν, ὅπως ἰσχυε καὶ κατὰ τὰς δύο προηγουμένας. Παραλλήλως δέ, ἀντὶ τῆς ὑποδείξωμεν εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα, ὅτι ὁ σύμμαχος τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἑλληνισμὸς ἦτο ὁ προωρισμένος νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν γωνίαν ἣν κατέκτησεν ἀναστάς, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.— δηλαδή τας ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως: Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης.— ἡμεῖς ἐνωτίσθημεν ἀπὸ τὰ πλουτοκρατικά ἐνστικτα τῆς γηρασίας Εὐρώπης, συνεπιβουλεύθημεν καὶ τῆς ἐκφωλισθείσης ὄψεως τοῦ χαρακτήρος μας, ἀμόσαμεν πίστιν εἰς τὸν Μαρμωρῶν, ἐνεκολλώθημεν τὸ πνεῦμα τῆς ὀπισθοδρομήσεως καὶ ἐλησμονήσαμεν τὴν ἱεράν σύμβασιν, ἣν πρὸ εἴκοσιν αἰῶνων εἶχε συνομολογήσει ὁ Ἑλληνισμὸς μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπηνήθημεν τὴν παρακαταθήκην μας καὶ συνεδέσαμεν σχέσεις στενάς μετὰ τὸν Ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ Πρόνοια μᾶς συνέδεσεν ἐξ ὑπαρχῆς μετὰ τὸν Χριστιανισμὸν, μᾶς ἀνέζησε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡμεῖς δὲ καὶ τὸν σύνδεσμον αὐτὸν ἐλακτίσαμεν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐξεγέρσεως ἀπεκρούσαμεν, μόνον καὶ μόνον ἵνα γίνωμεν ἀρεστοὶ εἰς τοὺς πλουτοκράτας καὶ χρηματιστὰς, ὑπολαβόντες ἐν τῇ ἀφελείᾳ μας, ὅτι αὐτοὶ θὰ μᾶς ἐχορήγουν τὴν ὑλικὴν δύναμιν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ὄνειρον τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος. Δὲν ἀντελήφθημεν ὅτι, καὶ ἐὰν ἔτι τὸ ἐπραγματοποιούμεν, τῇ βοήθειᾳ μὲν αὐτῶν, ἐν διαστάσει δὲ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα καὶ τὰς κοινωνιολογικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, οὕτω κατορθουμένη, θὰ ἦτο ἀπλή παγίς, εἰς ἣν πίπτοντες θὰ ἐθαπτόμεθα ἅπαξ διὰ παντός. Ἐθνικὴν ἐνότητα ἑλλήνων, μὴ ἐχόντων τὴν ὑψηλὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἀκτινοβόλον ἦθος τοῦ ἀληθοῦς Ἑλλήνου, ἀπεύχομαι καὶ φοβοῦμαι.

Ἀτενίζω εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος καὶ τὴν κατανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς εἰς τὸν ἀπαραίτητον ὄρον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν οὐραίου. Ἐρρέτω πᾶσα λύσις ἀνευ τοῦ τοιοῦτου ὄρου. Ἡ ἐθνικὴ ἐνότης ἀνευ τοῦ ὄρου τούτου δὲν εἶνε ποσῶς μεγάλη ἰδέα· εἶνε ἰδέα μικροτάτη καὶ ἐλέγχει φύσεις ἄγαν ὀλιγαρκεῖς. Μεγάλη ἰδέα, ἰδέα ἀνταξία τῆς λαμπρότητος τῶν παραδόσεών μας, ἀληθῶς μεγάλη ἰδέα εἶνε ἐκείνη, ἣτις θὰ συνεπήγετο κυρίως τὴν διηνεκὴν προσπάθειαν ἡμῶν, ὅπως ἀποτελέσωμεν τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, συμμαχοῦντες μετὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης δυνάμεως, ἣτις εἶνε γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαοὶ τῆς Οἰκουμένης. Μεγάλη ἰδέα θὰ ἦτο ἐκείνη, ἣτις θὰ συνεπήγετο τὴν διηνεκὴν ἀνησυχίαν ἡμῶν, ὅχι μήπως ἡ Εὐρώπη περιποιητῆται ἄλλον τινα λαὸν πλειότερον ἢ ὅσῳ περιποιεῖται ἡμᾶς, ἀλλὰ μήπως φανῶμεν

ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Οἱ βούλγαροι δὲν ἔχουν τοιαύτην εὐθύνην, διότι οὐδεὶς ἀναμένει παρ' αὐτῶν ἔργα ἀντάξια προγονικῆς ἀρετῆς· ἀλλὰ ἡμεῖς, οἱ ἔχοντες μεγάλους προγόνους, ἂν δὲν δείξωμεν ἐντὸς τῆς προσεχοῦς γενεᾶς τάσιν νὰ καταστῶμεν μείζονες αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾶ νοῦν, ἦθος καὶ ἀνθρωπισμὸν, ἂν δὲν δείξωμεν τοιαύτην τάσιν ἐντὸς τῆς προσεχοῦς γενεᾶς, τότε Οὐαί!

Εἰς δημοσιογράφους ἱκανοὺς νὰ αισθανθῶσι τὴν μεγάλην εὐθύνην τοῦ ἔργου των ἀπόκειται νὰ γείνη ἐναρξίς ἡρωικῆς προσπαθείας, ὅπως τὸ 1921 μᾶς εὕρη βαδίζοντας στερρῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν ἀναγέννησιν. Μία δεκαπενταετία ἀπὸ τοῦδε θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ἀρκετὴ, ὅπως ὑποδείξωμεν ἀριδίλως εἰς τὸν κόσμον, ὅτι, καίτοι παρεπλανήθημεν μέχρι τοῦδε, ἐν τούτοις ἤδη ἀντελήφθημεν ὅποια εἶνε ἡ ὁδὸς, ἣν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν. Δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἄλλη μία δεκαπενταετία πρὶν ἢ κατίδη ὁ κόσμος ὅτι καλῶς ἔπραξε παρασχῶν ἡμῖν τὴν ἀρωγὴν του εἰς τὸ σχέδιον οὗ ἠρξάμεθα τῷ 1821. Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας, ὀλοκλήρος ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ἡ ὀλομέλεια δηλαδή τῶν λαῶν τῆς Οἰκουμένης, θὰ ἦτο καὶ στρατὸς καὶ στόλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δὲν λέγω ὅτι θὰ ἦτο ἄκαιρον, ἢ περιττόν, νὰ δημιουργήσωμεν στρατὸν, μικρὸν μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν, μέγαν δὲ κατὰ τὴν τελεσφορότητα· ἀλλὰ λέγω, ὅτι εἶνε παράδοξον νὰ σπαταλῶμεν τὰς ἰκμάδας μας πύσας πρὸς ἐπιτευξιν—πάντοτε διαφεύγουσαν—στρατοῦ ἢ στόλου, ὅστις μᾶς εἶνε κατ' ἀνάγκην ἄχρηστος ἐλλείψει νοῦ καὶ ἠθους, ἐνῶ διὰ τῆς ἄλλης πορείας μας, ἐκλέγοντες τὴν ἀντίθετον ὁδὸν ἐκείνης ἢ ἐξελέξαμεν, θὰ ἐξησφαλίζομεν τὸν ἀκοίμητον ἐκείνον ἐνθουσιασμὸν τῶν λαῶν τῆς Γῆς, ὅστις θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ὁ ἀριστος στρατὸς καὶ ὁ ἀριστος στόλος. Κατόπιν θὰ ἦτο εὐκόλον κατόρθωμα ἢ σύνταξις στρατοῦ τινος ἐξ ὀλίγων χιλιάδων ἀνδρῶν, ὅστις, ἐν ὅλῃ τῇ σμικρότητι αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο, ἐν δεδομένη στιγμῇ, νὰ μᾶς ἀποβῇ ἀνυπολογίστου χρησιμότητος. Ἐπίσης εὐκόλον κατόρθωμα θὰ ἦτο ἡ ναυπήγησις ὀλίγων πλοίων ἀναμφισβητήτου ἀξίας καὶ τελεσφορότητος, ἐν δεδομένη στιγμῇ. Ἀλλὰ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἐντεῦθεν νὰ δημιουργήσωμεν οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο εἶνε ὑποδείξις τραγὴ τῶν λόγων μου: Ὅτι δηλαδή δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράξωμεν τοῦτο, παρὰ ἐὰν ἀρχίσωμεν καλλιεργοῦντες νοῦν καὶ ἦθος, ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου παραλλήλως συντασσόμενοι πρὸς τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ ἀλληλεγγύης. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ χάριν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς περὶ δυνάμεως, ἣτις, καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις, εἶνε ἀρμοδίᾳ νὰ ἀναγεννήσῃ τὸ ἀνθρώπινον Γένος. Εἴμεθα ὁ μόνος λαὸς, ὁ σῶν τὸ προνόμιον νὰ προσδοκηθῇ τοιοῦτον τι παρ' ἡμῶν.

Πάντως ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἀδυσώπητος ἢ ὑποχρέωσις νὰ δικαιολογήσωμεν τὸ προνόμιον τοῦτο. Ὁ Ἑλληνισμὸς συνέβαλε, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἀπομένει, ἵνα ἡμεῖς, ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸν Ἑλληνισμόν, ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς πνέει τὰ λοιόθια καὶ ὅτι θὰ ἡμεῖς ἀντάξιοι τοῦ προνομίου μας, ἂν ἐπολιτευόμεθα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ νέος πολιτισμὸς, ὁ μέλλον ν' ἀνατεῖλη—ὁ Ἀνθρωπισμὸς—ν' ἀνατεῖλη τῇ συμπράξει ἡμῶν κατὰ μέγα μέρος. Τότε οὐδεὶς θὰ ἔλεγεν ὅτι ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα ἡμῶν νῦν, ὡς ἔχει ὁ ἡμέτερος παρὼν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἢ μομφῇ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐφάνημεν ὑποδεέστεροι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἀνθρωπότητος εἶνε ἠκαταμάχητος. Ἡ γνώμη μου εἶνε, ὅτι ὑπάρχει καιρὸς ὅπως ἀποπλύνωμεν τὴν μομφὴν ταύτην καὶ ὅπως ταχθῶμεν εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἀντὶ τῆς ὀπισθοπορείας εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα νῦν, ἀπειλούμενοι ν' ἀποσπασθῶμεν τέλεον καὶ ἀφελθῶμεν ὀπίσω ἄνευ ἐλπίδος. Ὑπάρχει καιρὸς, ἀρκεῖ νὰ ἐρευνήσωμεν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν μέθοδον ἣτις θὰ ἦτο ἢ καταλληλοτέρα ὅπως μᾶς ὠθήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω. Κατ' ἐμὲ μία εἶνε ἡ μέθοδος: Μεταμόρφωσις τοῦ ἥθους μας διὰ τῆς ὀργανώσεως ἀρμοδίου συστήματος ἀνατροφῆς καὶ παιδείας.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ.

[Ὑπὸ Π. Δρακούλη, ἐν τῇ Ῥιζοσπάστῃ τῆς 3ης Ἀπριλίου.]

Πανταχόθεν φαίνεται συρροὴ τάσεων πρὸς ἀπαρτισμὸν μιᾶς δυνάμεως προωρισμένης νὰ ὀργανώσῃ τὰς παρ' ἡμῖν βιομηχανικὰς συνθήκας. Τοιαύτη δύναμις, ἀρκεῖ αἱ τάσεις νὰ τύχωσι προσήκουσης ὀργανώσεως, δὲν θὰ εἶνε ἄλλο τι, ἢ μα ἐκδηλώσῃ ἑαυτήν, εἰμὴ ἐργατικὸν κόμμα. Λέγων κόμμα δὲν ἐννοῶ μίαν ὀμάδα βουλευτῶν, ἀλλ' ἐννοῶ ἕνα ὀρισμένον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, διατυπούμενον καὶ ὑποστηριζόμενον ἐν μέσῳ ἡμῶν ὑπὸ ἰκανοῦ ἀριθμοῦ ἀτόμων, πιστῶν εἰς τὴν ἐπιδίωξιν ὀρισμένων σκοπῶν. Προκειμένου περὶ ἐργατικὸν κόμμα, ἄλλα δὲν δύνανται νὰ εἶνε τὰ ἄτομα ταῦτα εἰμὴ ἐργάται ὑποζῶντες ἐκ τοῦ ἡμερομισθίου των, οἱ δὲ ὀρισμένοι σκοποί, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ εἶνε πιστοί, δὲν δύνανται νὰ εἶνε ἄλλοι εἰμὴ νομοθετήματα προνοοῦντα περὶ τῆς βελτιώσεως, ἀνυψώσεως καὶ εὐημερίας τοῦ ἐργατικὸν κόσμου, τουτέστιν ἀναδιοργάνωσις τῶν παρ' ἡμῖν βιομηχανικῶν συνθηκῶν. Ἡ ὑπαρξὶς βουλευτῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν ἐν λόγῳ δύναμιν εἶνε ζήτημα δευτερεύον. Οἱ ἐργάται, οἵτινες δὲν ἔχουσι τίποτε εἰμὴ ἐν ἀβέβαιον ἡμερομίσθιον, θάπτον ἢ βράδιον θὰ λάβωσι συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ὑποστάσεως ὡς μελῶν ἀποτελούντων τὴν δύναμιν ταύτην—ὡς

μελῶν δηλαδὴ τοῦ ἐργατικὸν κόμματος. Ἄμεσον ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε ἢ ἀντιπροσώπευσις αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ προσώπων ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν τὴν ἐργατικὴν τάξιν. Οἱ βουλευταὶ οὗτοι θὰ εἶνε καθαροὶ διερμηνεῖς τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων ἐν τῇ Βουλῇ. Ἄνευ τοιούτων διερμηνέων, οὐδὲν νομοθέτημα, ἀποβλέπον εἰς τὰ ἐργατικὰ συμφέροντα, δύναται νὰ ψηφισθῇ. Μία ὀμάς βουλευτῶν, οὕτω χαρακτηρισθέντων ἐκ τῶν προτέρων, θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ ὀλόκληρον νομοθεσίαν ὑπὲρ τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἄλλ' ἵνα προκύψῃ ὁ ἐν λόγῳ ἀπαραίτητος χαρακτηρισμὸς ἀπαιτεῖται ὀρισμένη τακτικὴ.

Ἐπειδὴ μετὰ τινὰς μῆνας θὰ ἐπὶκεινται βουλευτικαὶ ἐκλογαί, φρονῶ ὅτι ἐπείγει ἀπὸ τοῦδε νὰ προπαρασκευασθῶσιν εἰκοσιν ὑποψήφιοι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ἐκλεχθῶσι τέσσαρες ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἄλλοι τόσοι ἐν Βόλῳ καὶ ἐν Πάτραις, θὰ εἶνε μέγα κατόρθωμα. Ἄλλ' οἱ ὑποψήφιοι οὗτοι θὰ ἀνυψώσιν ῥητῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀσχοληθῶσιν εἰς ἄλλο τι, εἰμὴ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, καὶ νὰ μὴ δεχθῶσιν οἰανδήποτε θέσιν ἢ χαρτοφυλάκιον, ἐπὶ ποινῇ πανδήμου ἀποδοκιμασίας καὶ καταφρονήσεως. Ἐν πρώτοις οἱ ὀκτὼ ἐργατικοὶ βουλευταὶ θὰ ἐπιδιώξωσι τροποποιήσιν τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος τοιαύτην, ὥστε εἰς προσεχεῖς ἐκλογὰς ὁ ἀριθμὸς των ἀπὸ ὀκτὼ νὰ ἀνέλθῃ εἰς εἴκοσι καὶ βραδύτερον εἰς τεσσαράκοντα. Τοιοῦτον κόμμα, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνῃ ποτὲ αὐτὸ Κυβέρνησις, θὰ ἐρρυθμίξῃ τὰς βιωτικὰς συνθήκας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ μέλλον τῶν παραγωγικῶν τάξεων καὶ, ἐπομένως, τοῦ ἔθνους.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ.

[Ὑπὸ Γ. Μίξη, εἰς τὸν Χρόνον τῆς 7ης Μαρτίου.]

Πρώτη ἀρχὴ τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξε τὸ "Ἄρδην, περιοδικὸν συντασσόμενον ὀλόκληρον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ κυρίου Δρακούλη. Οὐδεμία ἰδέα περὶ σοσιαλισμοῦ εἶχε ποτὲ ἀκουσθῇ παρ' ἡμῖν πρὸ τοῦ 1885, ὅτε ὁ κ. Δρακούλης ἱδρυσε τὸ ἐν λόγῳ περιοδικόν. Τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ εἶχε ἀναγγελθῆ ἐν ἔτος προηγουμένως καὶ δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰς ἐξῆς φράσεις, ἃς παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τότε ἐκδοθείσης ἐγκυκλίου.

"Ἄρχῃν θεμελιώδη τὸ "Ἄρδην πρεσβεύει τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς φονευούσης αὐτὸν μερίμνης περὶ τῆς αὔριου καὶ ἀφαιρῆ εἰς τὴν ἐντεῦθεν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, οὐχὶ πρηνομακῶς τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ—ὡς ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ—ἀπάντων.

Πρόγραμμα αὐτοῦ εἶνε ἢ ἐπὶ τῇ βίαι ἄναλόγου ἀπάντων ἐργασίας καὶ διὰ ριζικῆς τροποποιήσεως τοῦ ὑφισταμένου συστήματος τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διανομῆς τοῦ πλοῦτου ἐπικράτησις πραγματικῆς δικαιοσύνης καὶ ἐπίτευξις οἰκονομικῆς

ανεξαρτησίας πάντων ανεξαιρέτως τῶν ἀτόμων, ἐξ ἧν ἡ κοινωνία σύγκειται."

Ταῦτοχρόνως ὁ κ. Δρακούλης μετέφρασε τὸ πλήρες πυρὸς ἔργον ἐκεῖνο τοῦ Κραπότκιν, τὸ ἤδη κλασικὸν κοταστὰν, "Ἐκκλησις εἰς τοὺς νέους, μεγίστην σχὸν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῆς νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1887 ὁ κ. Δρακούλης, μόνος καὶ ἀβοήθητος, ἐν μέσῳ δυσχερεῶν ποικίλων καὶ παλαιῶν κατὰ ἐρριζωμένων παρ' ἡμῖν προλήψεων καὶ ἀμαθείας, συνεκέντρωσεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ "Ἄρδην τὰ σπέρματα τῆς κοινωνιολογικῆς διανοήσεως, ἧτις ἐπηκολούθησε καὶ πρὸς ἡν ἐτρίπη ἢ μᾶλλον σκεπτομένη μερὶς τοῦ γένους μας. Ἐτη τινα παρήλθον καὶ οἱ καρποὶ τῆς σπορᾶς ταύτης τοῦ κ. Δρακούλη βαθμηδὸν ἀνεφάνησαν. Σύλλογοι καὶ Ἐταιρεῖαι ἰδρύθησαν ἀλληλοδιαδόχως καὶ, μολονότι βραχύβια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὑπῆρξαν τὰ σωματεῖα ταῦτα, ἢ ὑπαρξίς των δὲν ἀπέβη εἰς μάτην. Ἐφημερίδες σοσιαλιστικαί, ὄργανα τῶν ἐργατικῶν τάξεων, προέκνυσαν καὶ ἐδίδαξαν ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς πόλεσι τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Παρεπιστήμιον εἰσεχώρησεν ἡ διδαχὴ τοῦ κ. Δρακούλη, ἔνθα ὑφηγηταὶ καὶ καθηγηταὶ ἔχουσιν ἀναλάβει τὴν διεξήγησιν αὐτῆς, καὶ σχεδὸν δὲν ὑπάρχει σήμερον λογογράφος, ὅστις νὰ μὴ κρίνη οὐσιώδη τὴν μνείαν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐργατικῶν προβλημάτων. Ἡ γενεά μας αὐτόχρομα ἐνεκεντρίσθη ἐκ τοῦ "Ἄρδην, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέεται. Μετ' ὀλίγου ἐδημοσιεύθη τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦ Ἐργάτου, ἔργον τοῦ κ. Δρακούλη, περικλείον ὀλόκληρον τὴν διδασκαλίαν τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἀποτελοῦν ὅλοον τὴν βάσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι κοινωνιολογικῆς κινήσεως. Ὁ κ. Δρακούλης ἀπῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἔκτοτε, προσκληθεὶς νὰ μετάσχη εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Συνέδριον τῶν σοσιαλιστῶν τῷ 1889. Μετὰ ταῦτα ἐπεδόθη εἰς κοινωνιολογικὰς ἐρεῦνας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἃς δὲν ἔστερξε νὰ διακόψῃ οὐδὲ κἂν ὅτε αἱ ἐργατικαὶ τάξεις Πατρῶν καὶ Ἀθηνῶν τὸν προσεκάλεσαν τῷ 1896 νὰ ἐκτεθῇ ὑποψήφιος βουλευτῆς των. Ἐν τούτοις, αἱ δύο κάλπαι του, ἢ τε ἐν Ἀθήναις καὶ ἢ ἐν Πιέτραις, καίπερ ἀπροστάτευτοι ἀφεθεῖσαι, συνεκέντρωσαν ὀκτὼ χιλιάδας ψήφων ἀμφοτέραι. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ κ. Δρακούλης συνῆψε δεσμούς φιλίας μετὰ τῶν ἡγετῶν τῆς βιομηχανικῆς ἐξεγέρσεως, ἰδίως μετὰ τοῦ Τζὼν Μπῶρως, τοῦ νῦν ὑπουργοῦ, τοῦ εἰσαγαγόντος εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν τὸ θεμελιῶδες ἀξίωμα, ὅτι ἡ Πολιτεία εὐθύνεται διὰ τὴν ἀνεχειαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Μακρόθεν ὁ κ. Δρακούλης δὲν ἔπαυσεν ἐμπνέων τοὺς ὀλίγους σκαπανεῖς τῆς μεγάλης ἰδέας ἣν εἶχε λαξεύσει τῷ 1885. Τῷ 1899 ἀνήγγειλε τὴν ἰδρυσιν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, περιοδικοῦ ὅπερ ὁ ἴδιος συντάσσει ὀλόκληρον καὶ ἐκδίδει ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ὅπερ ἔχει ἤδη καταστῆ ἰσχυρὰ δύναμις, διαπλάττουσα καὶ διαμορφοῦσα τὸ φρόνημα χιλιάδων ἐλλήνων,

ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Ὅφειλομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὸ ἕτερον ἔργον τοῦ κ. Δρακούλη, ὅπερ εἶνε μᾶλλον μυχιολογικόν, τὸ περιώνυμον Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον, ἐπέδρασεν ἰσχυρῶς ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς.

Τὸ "Ἄρδην, τὸ Φῶς ἐκ τῶν ἔνδον καὶ ἡ ΕΡΕΥΝΑ, δύναται τις εἰπεῖν, εἶνε οἱ τρεῖς παράγοντες, τῆ συνεργασίας τῶν ὁποίων ἐδημοουργήθη ἡ ἰδιάζουσα σφραγὶς τοῦ ἐλληνικοῦ σοσιαλισμοῦ—ἡ νεοελληνικὴ κοινωνιολογικὴ σχολή—ἧς λίαν ἐπιβύλλον κύμα ὀγκοῦται ἀπὸ τινος ἐν μέσῳ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. Εἶνε ἐξόχως ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι ἡ κοινωνία ἐκείνη, ἧτις πρὸ εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἠτέμισεν εἰς τὸ "Ἄρδην ὡς εἰς ἐκκεντρικόν τι δημοσίευμα, ὅλως ἀλλότριον πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν συνθήκας, ἀρύεται ἤδη ἐξ αὐτοῦ τὰς ζωτικωτέρας ἐμπνεύσεις της, ὅπως κατεργασθῆ τὰ θεμέλια τοῦ μέλλοντός της, πεισθεῖσα ὅτι οὕτως, ὡς στεντορείως ἐτόνισε πρὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος ὁ κ. Δρακούλης, πρέπει ἡ κοινωνία μας νὰ μεταβληθῆ ἄρδην.

ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἑθρῶν τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ΕΡΕΥΝῃ περὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ἰδίως τῆς Ἰταλίας, διακεκριμένως ἰταλῆς ἐπιστήμων ἀποστέλλει ἡμῖν τὰς ἐπομένους σκέψεις του.

Προσφάτως ἀγορεύων ὁ Λόρδος Ρόζβερν ἔλεγεν: "ἡ Εὐρώπη ἐνεργεῖ φοβερὰς προπαρασκευὰς πολέμου, ἐνῶ λείπουν λόγοι πολέμου." Εἶνε κατάδηλον ὅτι αἱ παράφρονες αὗται προπαρασκευαὶ θὰ καταλήξουν εἰς φρικαλέαν οικονομικὴν κρίσιν. Τί ἄλλο δύναται νὰ εἶνε τὸ τέρμα τῆς δαπάνης τόσων ἑκατομμυρίων χίρην ματαίων ἐξοπλισμῶν;" Ὁ Λόρδος Ρόζβερν προσέτι εἶπεν "ἡ Ἀγγλία κατασκευάζει θωρηκτὰ καὶ θὰ κατασκευάζῃ τοιαῦτα ἐνόςῳ κέκτηται ἐν σελήμιον διαθέσιμον" Λείπουν λόγοι πολέμου. Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶνε λόγος πολέμου ἢ ἀνάγκη τῆς διατηρήσεως ἢ κατακτήσεως τοῦ θαλασσίου κράτους; Μήπως δὲν εἶνε λόγος πολέμου ὁ βιομηχανικὸς καὶ ἐμπορικὸς ἀνταγωνισμὸς; Μήπως δὲν εἶνε λόγος πολέμου ἢ ἀνάγκη τῆς ἀποικιακῆς ἐπεκτάσεως, ἢ ἑδαφικὴ φιλοδοξία, ὁ πόθος τῶν παλινορθώσεων; Ἴδου λόγοι πολέμου μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γερμανίας, μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας, μεταξὺ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας, κλπ. Ἀλλὰ πλὴν τῶν λόγων τούτων ὑπάρχει καὶ ἄλλος σοβαρώτατος λόγος πολέμου. Ποῖος εἶνε οὗτος; Εἶνε ἡ ἐνεστῶσα πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης ἐπὶ προσβολῇ καὶ ζημίᾳ πολλῶν ἐθνικοτήτων. Ἡ ἀπαίτησις τῆς διεθνούς κοινωνίας εἶνε ἵνα πᾶσαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐθνικότητες ὡσιν ἀνεξάρτητοι καὶ ἀκέρατοι. Ἐνόςῳ τούτο δὲν συμβαίνει, ὁ πόλεμος θὰ ἐπικρέμαται ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ὡς ἡ σπάθη τοῦ Δαμοκλέους. Ἀφοῦ αἱ τάσεις τῶν λαῶν πρὸς ἀνάκτησιν, ἢ ἀποκατάστασιν πολιτικῆς προσωπικότητος ἀκρωτηριασθείσης, ὑπόκεινται

εἰς πλείω ἐπιτεταται ὅτι θὰ ἀποτελῶσι κίνδυνον τῆς εἰρήνης μέχρις οὗ οἰαδῆποτε πίεσις καταστῆ ἀνέφικτος. Τότε δὲ μόνον καθίσταται ἀνέφικτος οἰαδῆποτε ἐξάσκησης πίεσεως ὅταν ἡ Εὐρώπη εἶνε διηρημένη κατὰ ἐθνικότητα. Ἡ σημερινὴ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης εἶνε παρὰ φύσιν. Θέτοντες τὴν γλώσσαν ὡς κυριώτερον φυσικὸν γνώρισμα ἐθνικότητος θὰ εἶχομεν, φέρ' εἰπεῖν, πάντας τοὺς ἰταλόφωνας συγκεκροτημένους εἰς μίαν πολιτείαν, καὶ πάντας τοὺς ἑλληνόφωνας ἀποτελοῦντας μίαν Ἑλλάδα, τὸ αὐτὸ δὲ ῥητέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων φυλῶν τῶν λαλοῦσῶν ἰδίαν γλώσσαν, γερμανούς, πολωνούς, βοσνίους, ἐρζεγοβινίους, ἀλβανούς κλπ. Τὸ ἀποτέλεσμα τοιαύτης διαιρέσεως θὰ ἦτο διὰ τὴν Εὐρώπην μακρὰ καὶ γόνιμος ἐποχὴ εἰρήνης καὶ ἄριστος παντὸς φόβου συγκρούσεων. Ὁ φόβος τῶν συγκρούσεων εἶνε ὁ προκαλῶν τοὺς αἰετῶν ἐξυπλισμούς. "Αἶμα, φέρ' εἰπεῖν, ἡ Γερμανία δυνηθῆ νὰ ἐναποποιήσῃ πάντας τοὺς γερμανόφωνας, θὰ παύσῃ ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων τοῦ πολέμου διότι, ἀνοιγομένων αὐτῇ τότε ἄλλων ὁδῶν, δὲν θὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἴσταται ἀπειλητικὴ κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ ὅμοιον λόγον θὰ ἐξέλπει πᾶς λόγος πολέμου μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας ἅμα παύσῃ ὑπάρχουσα ἡ Αὐστρία ὡς πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης. Ἐπίσης εἰρημικὴ διαρρύθμισις θὰ κατωρθοῦτο μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γλώσσης ὡς ἐθνικοῦ γνωρίσματος. Ἐπὶ ὁμοίας βάσεως θὰ ἦτο δικαία ἡ λύσις τοῦ κρητικῶν ζητήματος, διότι ἐκ τῶν 300,000 αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν κρητικὸν πληθυσμὸν αἱ 270,000, ἦτοι τὰ ἐννέα δέκατα ὁμιλοῦσι τὴν ἑλληνικὴν, καὶ εἶνε ἐπομένως ἐπονειδιστος ἡ ἐπιμονὴ τῆς Εὐρώπης νὰ θεωρῆ τὴν νῆσον ἄλλο τι ἢ καθαρῶς ἑλληνικὴν, καὶ τμῆμα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐφ' ὅσον ὅμως ἰσχύουν αἱ κυβερνήσεις τῆς σήμερον, πᾶσα ἀπόπειρα περὶ πολιτικῆς διαιρέσεως τῆς Εὐρώπης κατὰ ἐθνικότητα ἔσται ματαία· θὰ γίνῃ ἐπομένως ἀνάγκη νὰ ὑποστῶσιν προηγουμένως ὀλοσχερῆ μεταμόρφωσιν ἰδιοσυστασίας αἱ κυβερνήσεις, καὶ τοῦτο πιθανὸν νὰ συμβῆ συνεπείᾳ γεγονότων ἅτινα σήμερον μὲν διαφεύγουσι τὴν ἀντίληψίν μας, ἀλλὰ βραδύτερον θὰ γίνωσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐδιάκριτα εἰς τὸν ὀρίζοντα. Νεαὶ δράσεις καὶ νεαὶ προσωπικότητες θὰ προκύψωσιν, ἰδεῶν ὅπως ἀλλοίων, ὅπως ἀντικαταστήσωσι τὰς σημερινὰς ἀνελευθέρους δράσεις, καὶ τὰς σημερινὰς προσωπικότητας αἵτινες διευθύνουσι τὰς εὐρωπαϊκὰς κυβερνήσεις. Μόνον κατόπιν τοιαύτης μεταμορφώσεως—μεταμορφώσεως ἣν θὰ ἐπιβάλλῃ ἡ ἰσχύς τῶν πραγμάτων—θὰ ἐλπίσωμεν τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν κατὰ ἐθνικότητα, καὶ τὴν ἀνατολὴν τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πολιτειῶν. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἔσται τὸ προαίκρουσμα τῆς Παγκοσμίου Δημοκρατίας.

ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ.

ΚΩΜΩΔΙΑ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΣΩ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ.

ΠΡΑΞΙΣ Β' (συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 46).

Φίλιππος. Παρακαλῶ ὡς ξεναγὸς νὰ μοῦ ἐπιτροπῆ νὰ διατάξῃ τὰ ποτά [λαμβάνει τὸν κατάλογον τῶν οἴνων ἀπὸ τὴν τράπεζαν. Φέρονται πρὸς τὸν Κράμπτον μὲ τὴν τυπικὴν ἀβρότητα ἢ δὲ Δόλλυ, μὲ τὴν ἀμέριμον ἀδιαφορίαν, ὥστε ὁ πατὴρ τῶν ἀγνωστῶν συναισθανόμενος τοῦτο, καὶ παρατηρεῖ τὰ τέκνα του ὡς ἐνεὸς ξένου. Ὁ Φίλιππος τέρπεται ἐκ τοῦ θεάματος καὶ ἐξακολουθεῖ λέγων χαριέντως.] Φίγχε, ἐπειδὴ εἶσαι εὐνόληπτος δικηγόρος τῆς οἰκογενείας, νὰ διατάξω νὰ σοῦ φέρουν πωλαιὸν οἶνον πορτογαλικόν;

Μακκώμας [στερρῶς]. Ἀπιλλενάρις μόνον. Προτιμῶ νὰ μὴ πίνω τίποτε μεθυστικόν. [Στρέφει τὰ νῶτα διευθυνόμενος πρὸς τὸν ἐξώστην, δίκην ἀνθρώπου δίδοντος τόπον εἰς τὸν πειρασμόν.]

Φίλιππος. Βαλεντίνε—;

Βαλεντίνος. Μπίρραν, ἂν δὲν θεωρεῖται πολὺ χυδαῖον ποτόν.

Φίλιππος. Ἴσως. Ἄλλὰ θὰ τὴν διατάξωμεν. Καὶ ἡ Δόλλυ πίνει μπίρραν. [Στρέφον πρὸς τὴν Κράμπτον μετὰ φαιδρῶν ἀβρότητας.] Καὶ τώρα, κύριε Κράμπτον, τί ἀγυπᾶτε;

Κράμπτον. Τί ἐνενοεῖς, παιδί;

Φίλιππος. Παιδί; [Μὲ μεγάλην ἐπισημότητα.] Τίς πταίει διότι εἶμαι παιδί;

Ὁ Κράμπτον ἀρπάζει τὸν κατάλογον ἀποτόμως ἀπὸ τὸν Φίλιππον καὶ ἀναποφασίστως προσποιεῖται ὅτι τὸν διαβάσει. Ὁ Φίλιππος τὸν ἐγκαταλείπει εἰς αὐτὸν μετὰ πληρεστάτης ἀβρότητας.

Δόλλυ [λαμβάνουσα τὸν βραχίονα τοῦ Φίλιππου, ἁμφότεροι παρατηροῦν τὸν Κράμπτον ἐκστατικοί]. Τί περίεργος ἄνθρωπος;

Κράμπτον [νευρικῶς]. Μακκώμα, θὰ ἴδῃς τί εὐχάριστον γεῦμα θὰ ἔχωμεν.

Μακκώμας [φοφοδεῶς]. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ εἶνε εὐχάριστον. [Φαίνεται ἐλεεινῶς κατηφής.]

Φίλιππος. Τὸ πρόσωπον τοῦ Φίγχου εἶνε ἀπόλαυσις αὐτὸ καθ' ἑαυτό.

Ἡ κυρία Κλάνδον καὶ ἡ Γκλόρια ἔρχονται ἔσωθεν. Ἡ κυρία Κλάνδον προχωρεῖ μὲ θαρραλέαν αὐτοκράτησιν καὶ ἐξειδικασμένην ἀξιοπρέπειαν ἥθους. Σταματᾷ εἰς τὴν βάση τῆς κλίμακος, παρατηροῦσα τὸν Κράμπτον μὲ κάποιαν ἀποστροφήν.

Κυρία Κλάνδον. Χαίρω βλέπονσα ὑμᾶς κύριε Βαλεντίνε. [Ὁ Βαλεντίνος μειδιᾷ. Αὐτὴ προχωρεῖ καὶ ἀντιμετωπίζει τὸν Κράμπτον, σκοπεύουσα νὰ τᾷ ἠμιλήσῃ μὲ πλήρη ψυχραιμίαν· ἀλλὰ ἡ ἐλεεινὴ θέα τοῦ τὴν ἀφοκλίσει. Σταματᾷ ἀφῆνης καὶ λέγει ἀησύχως μὲ κάποιον τόνον ἐλέγχου συνειδήσεως.] Φέργε, πολὺ ἄλλαξες.

Κράμπτον [στυγνῶς]. Αἱ μὰ βέβαια· ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει σὲ δεκαοκτὼ ἔτη.

Κυρία Κλάνδον [ταραχθεῖσα]. Δὲν—δὲν ἐνόησα αὐτό. Εἶσαι καλὰ εἰς τὴν υἰεῖαν σου ἐλπίζω.

Κράμπτον. Εὐχαριστῶ. Ὅχι· δὲν ἐνενοεῖς τὴν υἰεῖαν μου, ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν μου. Αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν ἐνενοεῖς πιστεύω. [Μὲ αἰφνιδίαν ἐκρηξίν.] Κύτταξέ την, Μακκώμα, κύτταξέ την· καὶ [ἐξ ἡμισείας γελῶν, ἐξ ἡμισείας στεναίνων] κύτταξε καὶ ἐμέ!

Φίλιππος. Σισσ! [Δεικνύων τὴν εἴσοδον τοῦ ξενοδοχείου ἐνθα ὁ ὑπηρετὴς ἐμφανίζεται.] Τάξις ἐνώπιον τοῦ Γουλιέλμου.

Δόλλυ [θίγουσα νοσητικῶς τὸν βραχίονα τοῦ Κράμπτον]. Αἰαίχμ!

Ὁ ὑπηρετὴς κανονίζει τὰ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ γεύματος. Ἡ κυρία Κλάνδον κάμνει τὰς παρουσιάσεις καὶ προσκαλεῖ τὸν Κράμπτον νὰ καθήσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς τραπέζης, τοποθετεῖ δὲ τοὺς ἄλλους. Τὸν Βαλεντίνον παρὰ τῆ Γκλόρια. Τὸν Μακκώμαν μεταξὺ τῶν διδύ-

μων ὧν ἡ μὲν Δόλλυ κάθεται παρὰ τῆ μητρί της, ὁ δὲ Φίλιππος παρὰ τῆ πατρὶ του.

Κράμπτον. Χά! [Μὲ πικρίαν.] Εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς τραπέζης αἱ!

Ἐπιπρόεδρος [προσφέρων τῷ Κράμπτον κάθισμα.] Ἐδῶ καθίσατε, κύριε. Εὐχαριστῶ, κύριε.

Κυρία Κλάνδον. Φύγε, σὲ ἀφίνω νὰ προστατευθῆς ὅπως δύνασαι δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν.

Ἐπιπρόεδρος [πρὸς τὸν Κράμπτον]. Σοῦπα, κύριε, παχεῖαν, ἢ λεπτήν.

Κράμπτον [ἀγριωπῶς.] Ἄε εἴ τὸ διὰ—
Φίλιππος [παρατηρῶν σοβαρῶς τὸν πατέρα του.] Ποῦ ἔμαθες νὰ βλαστημᾷς; Σ' τῆς ταβέρνας. Ἐχεις κακὰς ἐξεις.

Κράμπτον. Βλέπω ὅτι ἔμαθες καλῶς τὸ μίθημά σου ἀπὸ τὴν μητέρα σου.

Κυρία Κλάνδον. Φίλιππε, σὲ παρακαλῶ νὰ ἐνθυμῆσαι ὅτι τὰ ἀστεῖα σου ἡμπορεῖ νὰ ἐρεθίζουν ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι δὲν μῦς ἔχουν συνειθίσει καὶ ὅτι ὁ πατήρ σου σήμερον φιλοξερεῖται ἀπὸ ἡμᾶς.

Κράμπτον [μετὰ πικρίας]. Ναί, φιλοξενουμαι εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς τραπέζης μου. [Τὰ πινάκια τῆς σοῦπας ἀφαιρῶνται.]

Δόλλυ [συμποροῖσα]. Πολὺ σωστή. Πρέπει νὰ στενοχωρηθῆς, ἀλλὰ μήπως καὶ ἡμεῖς δὲν στενοχωρούμεθα;

Φίλιππος. Σιώπησε Δόλλυ. Δὲν εἶνε διαγωγή αὐτή.

Κύριε Κράμπτον μὴ μῦς συνερίζεσθε. Δὲν ἔχομεν τὴν πεῖραν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας [Ὁ ἐπιπρόεδρος ἐπιστρέφει κομίζων τὰ ποτά].

Κυρία Κλάνδον. Σιώπησε Δόλλυ. Δὲν εἶνε διαγωγή αὐτή.

Κράμπτον [μετὰ προδῆλων βεβιασμένης ἀποκείρας πρὸς φαῖδρον οἰκειότητα]. Καλὰ πηγαινομεν, μολαταῦτα.

Δόλλυ [κριτικῶς]. Μόδλυ ταῦτα! Μόδλυ ποῖα, Φύγε;

Κράμπτον [σαρκαστικῶς]. Ἐννοεῖ ὅτι πηγαινετε καλὰ μὲ ὄλην τὴν παρουσίαν τοῦ πατρός σας. Ὁρθῶς σᾶς ἀντελήφθη κύριε Μακκόμα;

Μακκόμα [συγκεχυμένος]. Ὁχι, ὄχι. Εἶπα ἀπλῶς, μολαταῦτα, διὰ νὰ στρογγυλεύσω τὴν φράσιν μου. Δὲν—
εἴ—εἴ—εἴ.

Ἐπιπρόεδρος [μὲ ἐπίκαιρον τάκτ]. Συναγρίδα, κύριε;

Μακκόμα [σφίδρα ἐθγνάμων διὰ τὴν διακοπήν]. Εὐχαριστῶ, ὑπηρέτα, εὐχαριστῶ.

Ἐπιπρόεδρος [χαμηλῇ τῇ φωνῇ]. Τίποτε κύριε. [Ἐπιστρέφει εἰς τὴν ὑπηρεσιακὴν τράπεζαν.]

Κράμπτον [πρὸς τὸν Φίλιππον]. Ἐσκέφθης ἀκόμη, κύριε, εἰς τί ἔργον θὰ ἐπιδοθῆς;

Φίλιππος. Ἐχω τὸ ζήτημα ὑπὸ σκέψιν. Γουλιέλμε!

Ἐπιπρόεδρος. Ὅριστε, κύριε.

Φίλιππος. Πόσος καιρὸς, νομίζεις, ἀπαιτεῖται νὰ μάθῃ κανεὶς εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν τέχνην τοῦ ὑπηρέτου.

Ἐπιπρόεδρος. Δὲν μανθάνεται, κύριε. Εἶνε φυσικὸν χάρισμα τοῦ χαρακτήρος, κύριε. Ἐμπιστευτικῶς πρὸς τὸν Βαλεντῖνον, ἀναζητοῦντα κατὰ.

Φύμι θέλει ἡ κυρία; Ἀμέσως κύριε. [Κομίζει ψωμὶ εἰς τὴν Γκλόριαν, καὶ ἐπαναλαμβάνει εἰς τὸν πρότερον τόνον.] Πολὺ ὀλίγοι γινῶνται μὲ αὐτὸ τὸ δῶρον κύριε.

Φίλιππος. Δὲν ἔχεις φαίνεται υἷον;

Ἐπιπρόεδρος. Πῶς, ἔχω βέβαια υἷον. [Πρὸς τὴν Γκλόριαν, πάλιν καταβιβάζων τὴν φωνὴν του.] Ὅλιγο ψάρι ἀκόμη, δεσποσύνη;

Γκλόρια. Ὁχι, εὐχαριστῶ.

Δόλλυ. Εἶνε καὶ ὁ υἱός σου ὑπηρέτης, Γουλιέλμε;

Ἐπιπρόεδρος [κομίζων φαγητὸν εἰς τὴν κυρίαν Κλάνδον]. Ὁχι,

δεσποσύνη. Εἶνε πολὺ θυμώδης, δὲν κάνει διὰ ὑπηρέτης. Εἶνε εἰς τὰ Δικαστήρια.

Μακκόμα [προστατευτικῶς]. Κλητῆρ εἶ; Πολὺ καλὴ θέσις.

Ἐπιπρόεδρος [μελαγχολικῶς]. Ὁχι, κύριε. Εἶνε δικηγόρος.

Μακκόμα [ἐν ἀμηχανία]. Μὲ συγχωρεῖς διὰ τὸ λάθος μου.

Ἐπιπρόεδρος. Τίποτε, κύριε. Πολὺ φυσικὸν σφάλμα.

Πολλαῖς φοραῖς εἶπα νὰ ἦτο καλῆτερα κλητῆρ· θὰ ἦμουν ἀπληλαγμένος ἀπὸ τὸ βάρος του πολὺ γρηγορότερα. [Κατ' ἴδιον πρὸς τὸν Βαλεντῖνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειται πάλιν εἰς δυσκολίας.]

Τὸ ἀλάτι εἴ τὸ πλάγι σας. [Συνεχίζων.] Ναί, κύριε. Εἶχα νὰ τὸν διατηρῶ ἕως ὑποῦ ἔγεινε τριανταεπτὰ ἐτῶν. Τώρα ὅμως κερδίζει ἀρκετά. Πολὺ εὐχαριστημένος. Δὲν ἀναλαμβάνει ὑπόθεσιν διὰ ὀλιγότερον τῶν χιλίων φράγκων.

Μακκόμα. Πῶς σοῦ φαίνεται Κράμπτον, ἡ πρόεδρος αὐτῆ τῆς δημοκρατίας;

Ἐπιπρόεδρος [μὲ γαλήνην]. Ὁχι κύριε, δὲν εἶνε ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ τὰ πολλὰ σχολεῖ.

ὑποτροφία, καὶ τέτοια. Ἐπέτυχε πολὺ καλὰ ὁ νέος. Δὲν ἦτο ποτὲ διὰ πραγματικὴν ἐργασίαν. [Εἰσέρχεται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἀφίνων τοὺς συνδαίτορας καταπεπλημένους ὀπασοῦν ἀπὸ τὸ ἴθος τῆς περιωπῆς του.]

Βαλεντῖνος. Ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς τολμᾷ πλέον νὰ δόσῃ διαταγὴν εἰς αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον;

Δόλλυ. Ἐλπίζω νὰ μὴ ἐδυσσευεσθῆθῃ ὑποῦ τὸν ἴστυλα νὰ μοῦ φέρῃ μύραν.

Κράμπτον [μὲ πείσμα]. Ἐνόςω εἶνε ὑπηρέτης τὸ καθῆκον του εἶνε νὰ ὑπηρετῇ. Ἄν τὸν ἐμεταχειρίζεσθε ὅπως πρέπει τις νὰ μεταχειρίζεται τοὺς ὑπηρέτας, δὲν θὰ εἶχεν αὐτὴν τὴν φλυαρίαν.

Δόλλυ. Ὅποια στέρησις θὰ ἦτο αὐτὸ διὰ μᾶς! [Ὁ ὑπηρέτης ἐπανέρχεται φέρων τὴν μύραν.]

Φύμι μου μερικὰ σιγαρέτα Γουλιέλμε.

Κράμπτον [ἐννεός!]. Δὲν ἐντρέπεσαι μορὴ νὰ καπνίζης;

Ἐπιπρόεδρος [πρὸς τὸν Κράμπτον]. Τυρὶ θέλετε ἢ γλύκισμα;

Κράμπτον [ἐξαφρισθείς]. Τί; Ὁ καλά, τυρὶ τυρὶ.

Δόλλυ [θυμωμένη]. Πολὺ φοβοῦμαι, κύριε Κράμπτον ὅτι σᾶς ἐμποδίζω νὰ φάγετε μὲ ἡσυχίαν. Πηγαινω νὰ καπνίσω εἰς τὴν προκουμαίαν. [Ἐγείρεται μὲ θυμὸν καὶ φεύγει ἐκ τῆς κλίμακος. Ὁ ὑπηρέτης ἀποπειρᾶται νὰ τῆς δόσῃ, πυρεῖα, ἀλλ' αὐτὴ προφθάνει καὶ φεύγει.]

Κράμπτον [φριάσων ἐκ τῆς ὀργῆς]. Μαργαρίτα, φώναξέ της νὰ ἔλθῃ ὑπίσω. Φώναξέ της ἀμέσως λέγω. Ἡ ἀνατροφή αὐτῶν τῶν παιδιῶν εἶνε ἀχρεία.

Μακκόμα [προσπαθῶν νὰ φέρῃ εἰρήνην]. Ἐλα τώρα, Κράμπτον μὴ συγχύζεσαι. Δὲν εἶνε τίποτε. Ἡ νέα εἶνε θυγάτηρ τοῦ πατρός της· τί ἄλλο εἶνε;

Κυρία Κλάνδον [μετὰ βαθείας ἀγανακτήσεως]. Ἀπαγε τῆς βλασφημίας, Φύγε. [Ἐγείρεται ὀλιγον ἐγείρονται ὀλιγον.]

Κύριε Βαλεντῖνε μὲ συγχωρεῖτε. Φοβοῦμαι ἡ Δόλλυ εἶνε ταραγμένη ἀπὸ τὰ διατρέξαντα. Πηγαινω νὰ τὴν ἡσυχάσω.

Κράμπτον. Νὰ τὴν ὑπερασπισθῆς ἐναντίον μου, ἐννοεῖς;

Κυρία Κλάνδον [μὴ λαμβάνουσα αὐτὸν ὑπ' ὄψιν]. Σὲ παρακαλῶ, Γκλόρια, κάθισε, εἰς τὴν θέσιν μου μέχρις οὗ ἐπιστρέψω. [Διευθύνεται πρὸς τὴν κλίμακα, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κράμπτον τὴν ἀκολουθοῦσι μὲ ἀφατον μῖσος. Οἱ λοιποὶ τὴν παρατηροῦσι μὲ ἀμηχανίαν καὶ σιωπὴν, αἰσθανόμενοι τὴν ἀλγεὺς ὄντα τοῦ ἐπεισοδίου.]

Ἐπιπρόεδρος [καταφθάνων αὐτὴν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος καὶ προσφέρων αὐτὴν κήρινα πυρεῖα]. Ἡ δεσποσύνη ἐλημένησε τὰ σπέρτα, κυρία μου. Ἐὰν λάβετε τὴν καλωσύνην, κυρία μου, νὰ τῆς τὰ δόσητε.

Κυρία Κλάνδον [ἀπροσδοκῆτως ἀχθείσα εἰς ἀβρόφραμα στάσει ὡς ἐκ τῆς γοητείας τῶν γλυκυσμάτων καὶ φαίδρων τῶν του]. Σ'

εὐχαριστῶ πολὺ. [Λαμβάνει τὰ πυρεῖα καὶ κατέρχεται εἰς τὴν προκουμαίαν.] Ὁ ὑπὸν ὑπὸν τοῦ ἀπέρχονται, μένουσιν δὲ οἱ συνδιαιτημένους μόναι.

Κράμπτον [βιάζων ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν ὤτων τῆς καρέκλας]. Εἶδες, Μακκόμα, μητέρα ποῦ σοῦ εἶνε. Νὰ μητέρα!

Γκλόρια [ἐρρωμένως]. Ναί, καλὴ μητέρα.

Κράμπτον. Καὶ κακὸς πατέρας; Αὐτὸ ἐννοεῖς εἴ;

Βαλεντίνος [ἐγειρόμενος μὲ ἀγανάκτησιν καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Γκλόριαν]. Μὴς Κλίανδον, εἶμαι—

Κράμπτον [ἐπιπίπτων κατ' αὐτῶν]. Τὸ ὄνομα αὐτῆς τῆς κόρης εἶνε Κρίμπτον, κύριε Βαλεντίνε, ὄχι Κλίανδον. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἐνωθῆς μαζί τους διὰ νὰ μὲ προσβάλλετε;

Βαλεντίνος [μὴ λαμβάνων αὐτὸν ὡς ὄψιν]. Εἶμαι πλήρης αἰσχύνης, μὴς Κλίανδον. Ἐγὼ πταίω. Ἐγὼ τὸν ἔφερα ἐδῶ. Εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ τὴν διαγωγήν του, καὶ αἰσχύνομαι δι' αὐτήν.

Κράμπτον. Τί ἐννοεῖς;

Γκλόρια [ἐγειρόμενη ψυχρῶς]. Δὲν συνέβη τίποτε κακὸν κύριε Βαλεντίνε. Ὀλίγον τι παιδαριώδεις ἐδειχθήμεν ὅλοι, φοβοῦμαι. Τὸ γέμμα μας ἀπέτυχεν. Ἄς τὸ λησμοιήσωμεν. [Θέτει κατὰ μέρος τὴν καρέκλαν τῆς καὶ στρέφει πρὸς τὴν κλίμακα, πρὸς τὴν μετὰ καταφρονητικῆς ψυχραιμίας, ἐνῶ διέρχεται ἐγγύθεν τοῦ Κράμπτον]. Χαῖρε, πατέρα.

Καταβαίνει τὰς βαθμίδας μὲ ψυχρότητα, ἀηθίαν καὶ ἀδιαφορίαν. Ὅλοι παρατηροῦσιν αὐτὴν ἀπερχομένην, καὶ ὡτῶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ὑπὸν ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον, κομίζοντες τὸ ἐπανωφόρι τοῦ Κράμπτον, τὴν βάρβαν τοῦ Βαλεντίνου, ἀλεξήλια, καὶ ἐξοχικὰ καθίσματα.

Κράμπτον [εἰς ἑαυτὸν, παρατηρῶν τὴν Γκλόριαν μὲ ἀπαισίαν ἐκφρασιν κεχηρότος]. Πατέρα! Πατέρα!! [Κτυπᾷ μετὰ βιασιότητος τὸν γρόνον του ἐπὶ τῆς τραπέζης]. Τώρα—

Ἐπὸν [προσφέρει τὸ ἐπανωφόρι]. Αὐτὸ εἶνε ὀκὸ σας. νομίζω, κύριε. [Ὁ Κράμπτον παρατηρεῖ αὐτὸν κατὰ πρόσωπον εἶτα ἀρπάζει αὐτὸ ἀποτόμως καὶ πηγαίνει κάτω πρὸς τὸ ἐδῶλιον τοῦ κήπου, ἀγωνιζόμενος μὲ τὸ ἐπανωφόρι ἐν ταῖς ὀργίλαις προσπαθείαις του νὰ τὸ φορέσῃ. Ὁ Μακκόμας ἐγείρεται καὶ πηγαίνει νὰ τὸν βοηθήσῃ, εἶτα λαμβάνει τὸ καπέλλο καὶ τὴν ὑμβρέλλαν του ἀπὸ τὸ σιδηροῦν τραπέζιον καὶ διευθύνεται πρὸς τὰς βαθμίδας. Ἐν τῇ μεταξύ ὁ ὑπὸν, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸν Κράμπτον μὲ ἀδιατάραχον γλυκύτητα διῶτι παρέλαβε τὸ ἐπανωφόρι, προσφέρει μέρος τοῦ φορτίου του εἰς τὸν Φίλιππον.] Πάρτετε σεῖς τῆς ὑμπερέλλαις τῶν κυριῶν. Δυναρέστη ἀντηλιάδα ἀπὸ τὴν θάλασσαν, σήμερον βλάπτει τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου. Ἐγὼ φέρνω τὰ σκαμνιά.

Φίλιππος. Γηραιὸς εἶσαι, πάτερ Γουλιέλμ, ἀλλὰ εἶσαι ὁ περιποιητικώτατος τῶν ἀνθρώπων. Ὅχι, κράτησε τὰ ἀληξήλια, καὶ δὸς εἰς ἐμὲ τὰ καθίσματα. [Λαμβάνων αὐτὰ]

Ἐπὸν [μὲ κολακευτικὴν ἐγγνωμοσύνην]. Εὐχαριστῶ, κύριε.

Φίλιππος. Φύγε, πάρε καὶ σὺ μερικά. [Τοῦ δίδει δύο καθίσματα.] Ἐλα. [Καταβαίνουσιν τὰς βαθμίδας μαζί.]

Βαλεντίνος [πρὸς τὸν ὑπὸν]. Ἄφες καὶ εἰς ἐμὲ κάτι νὰ πάρω—ἐν ἀπ' αὐτὰ. [Προσφερόμενος νὰ πάρῃ ἐν ἀλεξήλιον.]

Ἐπὸν [διακριτικῶς]. Αὐτὸ εἶνε τῆς μικροτέρας δεσποσύνης κύριε. [Ὁ Βαλεντίνος τὸ ἐγκαταλείπει]. Εὐχαριστῶ, κύριε. Ἐὰν ἐπιτρέπετε, νομίζω καλῆτερα νὰ πάρτετε αὐτό. [Ἀποθέτει τὰ ἀλεξήλια ἐπὶ τοῦ καθίσματος τοῦ Κράμπτον, καὶ ἐξάγει ἀπὸ τὴν ὑπισθίαν τσέπην τοῦ φράκου του ἐν βιβλίον μὲ λεπτοφυῆς μαυθῆλιον μεταξὺ τῶν φύλλων, σημειοῦν τὴν σελίδα.] Ἡ μεγαλειτέρα δεσποσύνη διαβάζει αὐτὸ τὸ βιβλίον. [Ὁ Βαλεντίνος τὸ παραλαμβάνει περιχαρῶς.] Εὐχαριστῶ, κύριε. Εἶνε ὁ Σοκενχάουερ, ὡς βλέπετε κύριε. [Λαμβάνει τὰ ἀποτεθέντα ἀλεξήλια.] Αὐτὸς γράφει ὠραία, μάλιστα περὶ γυναικῶν. [Καταβαίνει τὰς βαθμίδας. Ὁ Βαλεντίνος, μέλλων νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἐνθυμείται τὸν Κράμπτον καὶ ἀλλάσσει γνώμη.]

Βαλεντίνος [ἐρχόμενος ὀπισθοῦν ἐρεθισμένος πρὸς τὸν Κράμπτον]. Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, Κρίμπτον, σὲ ἐρωτῶ νὰ μοῦ πῆς ἐντρέπεται τὸν ἑαυτὸν σου ἢ ὄχι;

Κράμπτον [ἀρεμανίως]. Ἄν ἐντρέπωμαι τὸν ἑαυτὸν μου! Καὶ γιατί;

Βαλεντίνος. Ὅπου συμπεριφέρεσαι ὡς ἀρκούδα. Τί θὰ λέγῃ ἡ θυγατέρα σου διὰ ἐμὲ ὁ ὁποῖος σὲ ἔφερα ἐδῶ;

Κράμπτον. Δὲν ἐσκέφθηκα ποτὲ τί νὰ σκέπτεται ἡ θυγατέρα μου περὶ σοῦ.

Βαλεντίνος. Βέβαια, δὲν σκέπτεσαι εἰμὴ μόνον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Εἶσαι τέλειος ἐγωμανής.

Κράμπτον [σπαραξικαρδίως]. Σοῦ εἶπε τί εἶμαι—πατὴρ—πατὴρ ἀποστερηθείς τῶν τέκνων του. Τί καρδίαις ἔχουν οἱ ἀνθρώποι αὐτῆς τῆς γενεάς; Νὰ ἔλθω λοιπὸν ἐδῶ ἔπειτα ἀπὸ τόσα ἔτη—νὰ ἴδω διὰ πρώτην φοράν τὰ τέκνα μου! Νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν των, καὶ νὰ μὴ διαφέρω οἰουδήποτε ἄλλου ἐπισκέπτου τῆς ἐθιμοταξίας· πρῶτος κλημένος εἰς τὸ γέμμα ὡς οἰκοδόμητος γινώμιμος νὰ εἶμαι ὁ κ. Κρίμπτον—μίστερ Κράμπτον! Τί δικαίωμα ἔχουν νὰ μοῦ ὀμιλοῦν μὲ αὐτὸ τὸ ὄψιν; Εἶμαι πατὴρ των. Ἐμποροῦν νὰ τὸ ἀρνηθοῦν; Εἶμαι ἄνθρωπος μὲ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄραγε δὲν ἔχω δικαίωμα, δὲν ἔχω ἀξιώσεις; Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔτη ποῖους εἶχα τριγύρω μου; Ἐπὸν, ὑπαλλήλους, γινώμιμους τοῦ γραφείου. Τοὺς σέβομαι, καὶ μάλιστα ἔμπορῶ νὰ εἶπω τοὺς ἀγαπῶ. Ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς πρὸς στιγμὴν θὰ μοῦ ὀμιλεῖ ὅπως μοῦ ὀμιλεῖ αὐτὸ τὸ κορίτσι; Ποῖος ἀπὸ αὐτοὺς θὰ μὲ ἐχλεύαζεν ὅπως αὐτὸ τὸ παιδάριον μὲ χλευάζει ἀδιακόπως; [Ἐξω φρενῶν.] Τέκνα μου! Μίστερ Κράμπτον! Ἐγὼ—

Βαλεντίνος. Αἶ καυμένη καὶ σὺ τώρα. Παιδιὰ εἶνε. Ἡ μόνη ὁποῦ ἀξίζει σὲ ἀπεκύλισε πατέρα.

Κράμπτον. Ναί “χαῖρε πατέρα” Χαῖρε! ὦ ναί, αὐτὸ ἐμπῆκε εἰς τὴν καρδιά μου—σὸν μαχαῖρι!

Βαλεντίνος [δυσανεστηθείς]. Ἄκουσε, Κρίμπτον, ἀφῆσέ τὴν αὐτήν. Σοῦ ἐφέρθηκε πολὺ καλά. Ἐγὼ ὑπέφερα περισσότερα σου εἰς τὸ γέμμα.

Κράμπτον. Ἐσύ!

Βαλεντίνος [μὲ ἀβξουσαν σφοδρότητα]. Ναί, ἐγὼ. Ἐκάθην εἰς τὸ πλάγι τῆς, καὶ δὲν τῆς εἶπα μίαν λέξιν. Δὲν εἴρισκα νὰ τῆς εἶπω τίποτε. Οὔτε αὐτὴ μοῦ εἶπε λέξιν.

Κράμπτον. Αἶ καὶ τί μὲ τοῦτο;

Βαλεντίνος. Τί μὲ τοῦτο; Καταλυμβάνεις τί ῥωτᾷς; [Εἰσερχόμενος εἰς τὸ θέμα πολὺ σοβαρῶς, καὶ ὀμιλῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ταχέως.] Κρίμπτον, ξεύρεις τί μου συνέβη; Δὲν ὑποθέτεις, βέβαια, ὅτι ἔχω τὴν συνήθειαν νὰ μεταχειρίζομαι τοὺς πελάτας μου ὅπως σὲ μετεχειρίσθην σέ;

Κράμπτον. Αἶ, τί διαίβολο ἔπαθες, λέγε!

Βαλεντίνος. Τί ἔπαθα; Κοντεύω νὰ τρελλαθῶ. Ἡ μᾶλλον, ποτὲ πρὶν δὲν ἤμουν εἰς ὑγιεῖς φρένας. Τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἔμπορῶ νὰ ἐπιχειρήσω τὰ πάντα. Ἡμουν μεῖραξ πρὶν. Τώρα ἐμεγάλωσα. Εἶμαι ἄνθρωπος πλέον, ἀνθρώπος, καὶ ἂν θέλῃς νὰ μύθῃς, ἡ θυγατέρα σου μὲ ἔκαμεν ἄνθρωπον.

Κράμπτον [δυσπιστῶν]. Μήπως εἶσαι ἐρωτευμένος;

Βαλεντίνος [αἰ λέξεις του τώρα ἐρχονται ὡς ἀληθινὸς χείμαρρος]. Ἐρωτευμένος! Τί λὲς τώρα; Ἐρωσ, λέγε; Εἶνε κάτι τι πολὺ ὑπεράνω καὶ πολὺ ἐπέκεινα τοῦ ἐρωτος. Εἶνε ζωὴ, εἶνε πίστις, εἶνε σθένος, εἶνε βεβαιότης, εἶνε παράδεισος—

Κράμπτον [διακόπτων αὐτὸν μετὰ δειχόμενου καταφρονήσεως]. Ἄς ἀπὸ ὄψιν, μὲ τὰ κουραφέξαλα ποῦ μοῦ ψάλλεις! Γιὰ παντρεῖα εἶσαι σὺ, ὁποῦ δὲν ἔχεις πεντάραν;

Βαλεντίνος. Παντρειά; Ποιὸς ὀμιλεῖ περὶ γάμου; Νὰ γονυπετήσω ἐνώπιον τῆς· νὰ φιλήσω τὰς χεῖρας τῆς, νὰ ζήσω δι' αὐτήν· ν' ἀποθάνω δι' αὐτήν. Τί ἄλλο θέλω; Κύτταξε τὸ βιβλίον τῆς. Ἴδε ἐδῶ! [Φιλεῖ τὸ μανδύλιον.] Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ βιβλίον καὶ τὸ μανδύλι; Μοῦ χρησιμεύουν ὡς δικαιολογία διὰ νὰ ὑπάγω κίτω νὰ τὴν εὐρω εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ νὰ τῆς ὀμιλήσω ἅπαξ ἔτι. Ἐὰν ὅλα σου τὰ χρήματα μοῦ τὰ προσέφερες ὡς ἀντάλλαγμα διὰ νὰ σοῦ δώσω αὐτὸ τὸ βιβλίον καὶ αὐτὸ τὸ μανδύλι, θὰ ἐκάγχαζον, θὰ ἐγελοῦσα μὲ τὴν ἀφέλειάν σου. [Ὅρμᾶ πλήρης ζωηρότητος πρὸς τὰς βαθμίδας, ἐνθα πῆγτει τυχαίως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὑπρέτου, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν προκυμαίαν. Οἱ δύο μόλις σώζονται ἀπὸ πτώσεως συσφύγγοντες ἀλλήλους περὶ τὴν ὄσφιν καὶ περιστρέφοντες ἀλλήλους ὡς εἰς βάλαν.]

Ἐπὶ τῆς [μὲ λεπτότητα]. Ἐσυχάσατε, κύριε, ἠσυχάσατε!

Βαλεντίνος [ἐντροπόμενος διὰ τὴν βιασθέντά του]. Μὲ συχωρεῖς.

Ἐπὶ τῆς. Τίποτε, κύριε, τίποτε. Πολὺ φυσικόν, πολὺ φυσικόν εἰς τὴν ἡλικίαν σας. Ἡ δεσποσύνη μὲ ἔστειλε νὰ τῆς φέρω τὸ βιβλίον. Πολὺ σᾶς παρακυλῶ, ἂν ἐπιτρέπετε, νὰ τῆς τὸ δώσητε ἀμέσως.

Βαλεντίνος. Μετὰ χαρῆς, καὶ ἐὰν μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ σοῦ προσφέρω ἕξ ἑβδομαδίων κέρδη εἰς ἐπαγγελματίου — [Δίδων αὐτῇ τὸ πεντασέληνον τῆς Δόλλυ.]

Ἐπὶ τῆς [ὡσεὶ τὸ πῦρ ἦτο πολὺ ὑπεράνω τῶν προσδοκιῶν του]. Εὐχαριστῶ κύριε, καταὑποχρεωμένος. [Ὁ Βαλεντίνος ὄρμᾶ πρὸς τὰς βαθμίδας.] Πολὺ ζητηρὸς νέος, κύριε, πολὺ ἀξιόπρεπής, καὶ μὲ ἀρχάς.

Κράμπτον [μετὰ γαγγυσμοῦ καὶ ὑπατιμῆσεως]. Βέβαια, καὶ μὲ κέρδη ἄνθρωπος. Ξέρω τί κέρδη ἔκαμε ταῖρα ἕξ ἑβδομάδες. [Προχωρεῖ εἰς τὸ σιδηροῦν τραπέζιον καὶ κάθεται.]

Ἐπὶ τῆς [φιλοσοφικῶς]. Αἶε, ποτὲ δὲν ξέρει κανεὶς. Αὐτὸ τὸ ἔχω ὡς ἀρχὴν τοῦ βίου μου— ἂν ἐπιτρέπεται εἰς ἄνθρωπον τῆς ταπεινῆς μου περιωπῆς νὰ ἔχῃ ἀρχάς. [Λεπτῶς ἐπισκιάζων τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ὑπρέτου ἐπὶ στιγμὴν.] Δὲν τὸ πίνετε τὸ οὐίσκι σας, κύριε; Δὲν τὸ ἐγγίξατε μὲ τὴν ἀναστάσιον ὅπου συνέβη. [Λαμβάνει τὸ ποτήριον ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ τὸ θέτει ἐνώπιον τοῦ Κράμπτον.] Ναι, κύριε, ποτὲ δὲν ξέρει κανεὶς. Πάρτε παρὰδειγμα ἀπὸ τὸν υἱὸν μου. Ποῖος ποτὲ νὰ φαιτασθῇ ὅτι θὰ ὑψόνετο τόσο, καὶ νὰ σοῦ εἶνε σήμερον δικηγόρος καὶ μάλιστα νὰ μὴ δέχεται ὑποθέσεις μὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ χίλια φράγκα. Πάρτε τὸ αὐτὸ ὡς μᾶθημα, κύριε.

Κράμπτον. Βίθε νὰ σοῦ εὐγνωμονῇ καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ τι σοῦ χρωστάει.

Ἐπὶ τῆς. Τὰ πᾶμε πολὺ καλὰ μαζὺ σχετικῶς μὲ τὴν διαφορὰν τῆς θέσεώς του ἀπὸ τὴν δική μου. [Μὲ τὸν συνῆθη του ἀμίμητον τόνον μεταβάσεως εἰς ἄλλο θέμα.] Νὰ σᾶς βάλω ἕνα κομματάκι ζάχαρι εἰς τὸ οὐίσκι σας; Ὁφέλει μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ εἶνε γλυκό, ἀλλὰ ὄχι πολὺ. [Ῥίπτει μικρὸν τεμάχιον ζαχάρους εἰς τὸ ποτήριον.] Ἀλλὰ ὅπως τοῦ λέγω καμμιά φορά. Τί διαφορὰ ἐπὶ τέλους ὑπάρχει ἀπὸ τὴν θέσιν του εἰς τὴν ἰδική μου; Ἐγὼ φορῶ φράγκα διὰ νὰ δείξω ὅτι εἶμαι ὑπρέτης· αὐτὸς φορεῖ περούκαν διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶνε δικηγόρος. Ἐγὼ ἔχω τὸ εἰσόδημά μου ἀπὸ μπαξίσια, καὶ ὑποτίθεται ὅτι δὲν τὰ λαμβάνω· αὐτὸς ἔχει τὸ εἰσόδημά του ἀπὸ δικηγορικὰ, καί, ὡς ἀκούω, ὑποτίθεται ὅτι δὲν τὰ λαμβάνει! Αὐτὸς ἔνεκα τοῦ ἐπαγγέλματός του σχετίζεται μὲ ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις· ἐπίσης κοὶ ἐγὼ, κύριε. Ἐὰν εἶνε μειονέκτημα διὰ ἕνα δικηγόρον νὰ ἔχῃ πατέρα ὁ ὁποῖος εἶνε ὑπρέτης, ἄλλο τόσο εἶνε μειονέκτημα διὰ ἕνα ὑπρέτην νὰ ἔχῃ υἱὸν ὁ ὁποῖος εἶνε δικηγόρος. Σᾶς βεβαιῶ, κύριε, ὅτι πολλοὶ τὸ θεωροῦν μεγάλην μου ἀναίδειαν νὰ ἔχω

υἱὸν δικηγόρον. [Μὲ διάφορον τόνον.] Ἀγαπᾶτε τίποτε ἄλλο, κύριε;

Κράμπτον. Ὁχι, εὐχαριστῶ. [Μὲ πικρὰν ταπεινοφροσύνην.] Ὑποθέτω ὅτι μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ καθίσω ἐδῶ ἀκόμη ὀλίγον. Δὲν ἔμπορῶ νὰ ταράξω τὴν συντροφίαν εἰς τὴν προκυμαίαν.

Ἐπὶ τῆς [μὲ συγκίνησιν]. Μεγάλη σας ἡ κωλυσιώχη, κύριε, νὰ ἐκφράζεσθε ὡσὺν νὰ μὴ ἦτο ἰδική μας τιμὴ νὰ καθίσετε, κύριε Κράμπτον, πολὺ μεγάλη καλωσύνη. Ἡ εὐχαριστήσιμάς μας εἶνε νὰ καθίσετε ὅσον ἀγαπᾶτε, ὅπως εἰς τὸ σπῆτι σας.

Κράμπτον [μὲ δηκτικὴν εἰρωνείαν]. Σπῆτι μου!

Ἐπὶ τῆς [ἀναλογιστικῶς]. Βέβαια, κύριε. Πάρτε το τὸ πρᾶγμα ἔτσι· θεωρήσετε ὅτι εἰσθε εἰς τὸ σπῆτι σας. Πάντοτε λέγω ὅτι αὐτὸ εἶνε τὸ μέγα πλεονέκτημα τοῦ ξενοδοχείου, ὅτι χρησιμεύει ὡς καταφύγιον ἀπὸ τὸν οἰκογενειακὸν βίον.

Κράμπτον. Αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα δὲν τὸ ἐδοκίμασα σήμερον, νομίζω.

Ἐπὶ τῆς. Δίκαιον ἔχετε, κύριε. Δὲν τὸ ἐδοκίμασατε. Ὁ, κύριε, τὸ βλέπω καὶ θλίβομαι, ἀλλὰ ὅμως μὴν ἀδημονῆτε. Τὸ ἀνελπίστον εἶνε ὅπου πάντοτε συμβαίνει. [Σείων τὴν κεφαλὴν του] Ποτὲ δὲν ξέρει κανεὶς, ποτὲ δὲν ξέρει κανεὶς. [Εἰσέρχεται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.]

(ἔπεται συνέχεια.)

Η ΑΝΑΙΜΑΚΤΟΣ ΔΙΑΙΤΑ.

[Ὁμιλία τοῦ κ. Δρακούλη γενομένη τῇ 22 Μαρτίου 1909, κυριακῇ τῶν Βαίων, κατὰ πρόσκλησιν τῆς Ἀδελφότητος Ἀθηνᾶ-Υγίεια ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Σουλλόγου τῶν Ἐμποροπαλλήλων, δημοσιευομένη δὲ ἐνταῦθα κατὰ παράκλησιν πολλῶν συνδρομητῶν τῆς ΕΡΕΤΝΗΣ.]

Κυρίαι καὶ κύριοι,

Ἰδιάζουσιν ἡδονὴν μοὶ παρέσχευ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀθηνᾶ-Υγίειας ὅταν μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ μέλη τῆς ἐπιθυμοῦν νὰ τοῖς ὀμιλήσω περὶ τῆς ἀναιμᾶκτου διαίτης.

Ἐδέχθην μετὰ πολλῆς προθυμίας, διότι ἡ ἀναιμᾶκτος διαίτα εἶνε Ἰδεῶδες τὸ ὅποιον ὑπηρετῶ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας. Ἡ ὑπαρξὶς σωματείου οἷον ἡ Ἀθηνᾶ-Υγίεια τίσσοις εἰς τὸ πρόγραμμά της ὡς θεμελιῶδες ἄρθρον τὴν καταπολέμησιν τῆς κρεοφαγίας, εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ εὐοίωνα σημεῖα τῶν τάσεων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας πρὸ ὑψηλότερα πράγματα. Ἀληθῶς τὴν φοράν ταύτην ἢ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσκεψίς μου μοὶ ἀποκαλύπτει ἀλάθητα σημεῖα προόδου καὶ ἐξάρσεως τοῦ νοῦ ἀπὸ τὰ προσωπικὰ εἰς τὰ ἀπρόσωπα ζητήματα. Πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅταν ἦλθον πάλιν, εἶχον ἀντιληφθῆ τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ὄχι τόσο ὀριστικὸν ὅσον τώρα. Δὲν ὑπῆρχε μὲν ἡ Ἐταιρία σας τότε, ἀλλὰ ἡ ἐπιτυχία τοῦ Πυθαγορείου συμποσίου εἰς τὸ ὅποιον εἶχον συγκαλέσῃ ἀντιπροσωπευτικὴν ὁμήγυριν ἐν Φαλήρῳ μαρτυρεῖ ὅτι ὑπῆρχε βλάστησις ζωσῶν ἰδεῶν. Τοιοῦτον συμπόσιον δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ ἐν ἔτος πρὶν καὶ εἶνε ἐξόχως εὐχάριστον ὅτι ἔκτοτε προέκυψεν ἡ Ἐταιρεία σας καὶ δὴ ἐσυνέχισε τὴν παράδοσιν τῶν πυθαγορείων συμποσίων ὀργανώσασα δεύτερον, τρίτον καί, ἂν δὲν ὑπατώμαι, τέταρτον. Εἶνε λοιπὸν ἀναμφισβήτητον ὅτι προέκυψεν ἰκανὴ βλάστησις ζωσῶν ἰδεῶν ἐν Ἑλλαδί κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη.

Εἶνε ἤδη τέταρτον αἰῶνος ἀφ' ὅτου ἔχω ἐγκολπωθῆ τὸ ἀξίωμα "Σπείρε τον σπόρον σου, καὶ ἀδιαφέρει ποῦ καὶ πότε καὶ πῶς θὰ βλαστήσῃ." Εἶνε ἀξίωμα συνᾶδον μὲ τὴν ἑλληνικὴν ιδιοσυγκρασίαν καὶ σὰς τὸ συνιστῶ. Ἐπεκράτησεν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ὁ συρμὸς νὰ πρεσβεύεται ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες "εἶμεθα ἄριστοι ὡς ἄτομα, ἀλλὰ μηδενικὰ ὡς πολῖται." Τοῦτο εἶνε ἀκριβέστατον, καὶ πῶς καὶ ἐγὼ ἐδυσφόρησα ἀνομολογῶν τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος, ἀλλὰ σκέπτομαι τώρα ὅτι δὲν εἶνε ἀναγκὴ δυσφορίας. Τὸ δόγμα εἶνε ἀληθές, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἰσχυρὸν. Τὸ ὅτι εἶμεθα καλοὶ ὡς ἄτομα εἶνε εὐχάριστον. Δὲν εἶμεθα ἰκανοὶ νὰ σχηματίσωμεν κράτος, ἀλλὰ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον νομίζουσι τινὲς ὅτι εἶνε εὐκταῖον νὰ σχηματίσωμεν, εἶνε τι ὀριστικῶς ἀπενκταῖον. Μάλιστα εἶνε τι καταδεδικασμένον εἰς ἐξόντωσιν. Πρὸς τί λοιπὸν νὰ εἶμεθα ἐπιτήδειοι νὰ σχηματίσωμεν κράτος ὅπερ προωριστὰ νὰ ἐκλείψῃ; Ἡ ἔννοια τοῦ πολίτου εἶνε ἔωλος, Civis Romanus, δὲν εἶνε πλέον τὸ ἰδεῶδες. Αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ ρίζα τοῦ δούτου Πολιτισμοῦ Civilisatio. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ ζῶν ἰδεῶδες, ὅπερ μέλλει ν' ἀποβῆ ἡ ρίζα τοῦ ἀνατέλλοντος ἀνθρωπισμοῦ. Ἐμμεῖν ἔτι λοιπὸν εἰς τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν ἣτις χαρακτηρίζει τὴν ἑλληνικὴν ιδιοσυγκρασίαν, μόνον δὲ μὴ λησμονῶμεν νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν ἔξιν τοῦ θυσιάζειν ἐνίοτε τὸ ἀτομικὸν συμφέρον εἰς τὸ συνολικόν· συχνὰ ἂν εἶνε δυνατὸν πάντοτε ἂν εἶνε ἐφικτόν. Ἐπὶ τὸν διπλὸν τοῦτον ὅρον ἡ κοινωνικὴ μεταμόρφωσις εἶνε ἐξησφαλισμένη.

Δὲν προτίθεμαι νὰ σὰς εἰπῶ πολλὰ ἀναλαβῶν νὰ σὰς ὁμιλήσω ὡς συνήγορος τῆς ἀναιμάκτου διαίτης. Γνωρίζω ὅτι δὲν ἔχω τὴν πλειονοψηφίαν ἐν τῇ ὁμηγύρει ταύτῃ, ἢ, ἂν τὴν ἔχω κατὰ θεωρίαν, δὲν τὴν ἔχω κατὰ πράξιν. Ὅπως δὲ ποτε θὰ εἶμαι βραχύς, ὅπως οἱ δικηγόροι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ὑπερβέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ ἔκβασις τῆς ὑποθέσεως θὰ καταλήξῃ ὑπὲρ αὐτῶν δὲν ἐνοχλοῦσι πολὺ τοὺς δικαστὰς διὰ μακρηγορίας. Τὸ μέλλον τῆς ἀναιμάκτου διαίτης εἶνε ἐξησφαλισμένον. Ὅπως λίαν ὀρθῶς εἶπεν ὁ πολὺς Βύρχωβ, τὸ μέλλον τοῦ κόσμου ἀνήκει εἰς τοὺς ἀκρεοφάγους. Ἡ μεταρρυθμίσις τῶν διαιτητικῶν μας ἔξεων εἶνε μέρος τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος. Ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἐργάζομαι εἶνε τίποτε ὀλιγώτερον παρὰ ἡ ἀρδην ἀνατροπὴ τοῦ διαιτητικοῦ καθεστώτος, ἢ κατάργησις τοῦ σφαγείου. Ἡ ἀνατροπὴ αὕτη εἶνε μέρος τοῦ προγράμματος τῆς ἐξελίξεως, καὶ ἐπομένως εἶνε ἀναπόδραστος. Ἴσως εἶπη τις. Πρὸς τί λοιπὸν ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία μας ἀφοῦ τὰ πράγματα ἔρχονται ἀφ' ἑαυτῶν; Ἐν πρώτοις πράγματα δὲν ὑπάρχουν, ἄνευ ἡμῶν. Ἡμεῖς ἔχομεν χεῖρας, εἶνε δὲ μέγας νόμος τοῦ βίου τὸ παράγγελμα "σὺν Ἀθηνῇ καὶ χεῖρα κίνει." Ἡ ἑταιρία σας φέρει τὸ ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ὑγείας. Ἐπιτυχέστερος συνδυασμὸς

δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῆ. Εἰς ἐκ τῶν ἑλλήνων προφητῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς, παρεπιδημῶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νέρωνος, προσεκλήθη νὰ ὁμιλήσῃ κάπου περὶ μυχιολογικοῦ τινος ζητήματος. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του κατέκρινε τὸ πνεῦμα τῆς κολακείας τῶν ἀθηναίων, κολακείας πρὸς τὸν Νέρωνα, τὸ πείσαν αὐτοὺς νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς θηριομαχίας διότι ὁ Νέρων ἦτο θιασώτης τῆς ψυχαγωγίας ταύτης, τῆς τόσο ἀντιστρατευομένης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ιδιοσυγκρασίαν, ἣτις εἶνε κατ' οὐσίαν ἀνθρωπιστικὴ. Τελευτῶν τὸν λόγον του εἶπεν "Ἀθηναῖοι βεβαίως φρονεῖτε ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ εἶνε μηδὲν ἀπέναντι τοῦ Νέρωνος, ἀλλ' ὅταν ἡ Παλλὰς ἐγκαταλείψῃ τὸ ἄστυ της, βδελυσσομένη τὴν ἀπανθρωπίαν σας, τότε θὰ ἐννοήσετε τὸ σφάλμα σας." Φοβοῦμαι ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ πράγματι ἐγκατέλειψε τὸ ἄστυ της ἔκτοτε, ἀλλὰ ἐλπίσωμεν ὅτι ἐπέστρεψεν ἀφ' ὅτου ἰδρύθη ἡ Ἀθηνᾶ-Υγεία.

Ἡ προσθήκη τῆς λέξεως, Ὑγεία "εἰς τὸν τίτλον τῆς Ἑταιρείας σας εἶνε λίαν εὐστοχος. Τί σημαίνει Ὑγεία; Ὑγεία εἶνε ἡ ἄρμονία ὅλων τῶν λειτουργιῶν τοῦ συστήματος, ὅχι μόνον φυσιολογικῶν ἀλλὰ καὶ πνευματικῶν, ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν. Ἡ σύνεσις ἐπομένως εἶνε στοιχεῖον τῆς ὑγείας ἢ εὐσπλαχνία εἶνε στοιχεῖον τῆς ὑγείας. Ὁ ἀπᾶνθρωπος εἶνε φρενοβλαβής. Ἄνευ ἀνθρωπισμοῦ οὐδεμία ὑγεία δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Καλῶς ποιούσα λοιπὸν ἡ Ἀθηνᾶ-Υγεία τάσσει ὡς μέγα ἰδεῶδες της τὸν ἀνθρωπισμὸν, ἀφοῦ ἀποβλέπει εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὴν ὑγείαν. Ὁ Πλάτων ταυτίζει τὴν ἔννοιαν τῆς ὑγείας μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς σωφροσύνης. Ὁ Ἀριστοτέλης ἰσχυρίζεται ὅτι ὑγεία εἶνε ἡ ἀκεραιότης. Αὐτὸ τὸ ἐπαναλαμβάνει ὁ Σένεκας καὶ ὁ Σπινόζας. Εἶνε πρόδηλον ὅτι ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ὑγεία εἶνε ἔννοια στενωῶς συνδεδεμένοι. Ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔχει τὴν αὐτὴν λέξιν διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀκεραίου, τοῦ ὑγινοῦς καὶ τοῦ ἀγίου (whole, holy, healthy). Ἐπίσης αἱ λατινικαὶ γλῶσσαι, sanus, sanctus. Ἐπίσης καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑγιής, ἅγιος. Πράγματι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἅγιος μὴ ὑγιής, καθὼς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὑγιής μὴ ἅγιος.

Νομίζω ὅτι εἶνε μόλις εἰκοσαετία ἀφ' ὅτου ἡ ἐπιστήμη ἀπέδειξεν ὅτι τὸ κρέας δὲν εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτο χρόνως αἱ ψυχολογικαὶ ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι τὸ κρέας εἶνε ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν φρενικὴν ὑγείαν. Ὡς συνέπεια τῶν ἀποδείξεων τούτων ἐδόθη πανταχοῦ ὠθησις εἰς τὴν μελέτην τῆς συγκριτικῆς ἀξίας τῶν τροφῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δέον νὰ ταχθῆ καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀλτροῦισμοῦ, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς συμπαθείας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐντεῦθεν ὑπῆρξεν ἔτι μεγαλειτέρα ἡ ὠθησις πρὸς τὰς διαιτητικὰς μελέτας, καὶ προέκυψεν ἐξ αὐτῶν ἡ ἀξιοθαύμαστος ἐπιστήμη ἡ ὀνομαζομένη "Διαι-

τητολογία." Τῆς Διαιτητολογίας τὰ συμπεράσματα ἐξόχως ἱκανοποιούσι τὸ εἰρημένον αἰσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τὰ νουθετήματα τῶν ψυχολογικῶν ἐρευνῶν. Ἡ Διαιτητολογία, ἣτις ἤδη εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυμένη, καίτοι βεβαίως λίαν νεαρά, ἀφοῦ εἶνε μόλις εἰκοσαετής, μεγάλη μᾶς ὑπόσχεται ὡς πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν νόμων τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἄλλος κύκλος ἐρευνῶν, συναποτελουσῶν τὴν προμηνυομένην ἐπιστήμην τῆς μυχιολογίας, ἀποδεικνύει ὅτι πάντα τὰ ἔμψυχα ὄντα ἀποτελοῦν μίαν παγκόσμιον ἐνιαίαν δημοκρατίαν. Ὅτι ἡ ἀδελφότης δὲν εἶνε ἀπλοῦν αἰσθημα ἢ εὐχή, ἀλλ' εἶνε γεγονός καὶ μάλιστα γεγονός μὴ περιοριζόμενον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀλλὰ ἐπεκτεινόμενον εἰς ὅλα τὰ ὑπανθρώπινα γένη.

Ἐπὶ τὸ κράτος τῶν ἐπιδράσεων τούτων πρώτην φοράν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς προόδου ἀναγνωρίζεται τὸ ὀρθὸν τῆς νομοθετικῆς προνοίας περὶ προστασίας τῶν δικαιωμάτων τῶν ζώων. Κατὰ χιλιάδας κατ' ἔτος εἶνε οἱ ἐγκαταλείποντες τὴν κρεοφαγίαν ἐν πάσῃ χώρᾳ. Ὅχι μόνον ὑπάρχουν καὶ ἀκμίζουσι πολλὰ ἐστιατόρια καὶ ἀξιόλογα, ἀποκλείοντα τὸ κρέας, ἀλλὰ καὶ νοσοκομεῖα καὶ σανατόρια ἀποκλειστικῶς διὰ ἀκρεοφύγους. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἐπὶ μακρὰν ἦσαν αἱ μόναι χώραι αἱ διακρινόμεναι ὡς πρὸς τὴν πρόοδον τῆς ἀκρεοφαγίας. Πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν προσετέθησαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Δανία. Συνέδρια ἔχουσι συγκροτηθῆ πολλὰ, ἀξια δὲ ἰδιαιτέρας μνείας εἶνε τὸ συνέδριον τῶν ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη ἡλικίας ἀκρεοφάγων. Εἰς αὐτὸ διεκρίθησαν ὁ καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταβρυγίας Μαγοῦ ὅστις εἶνε καὶ πρόεδρος τῆς ἀκρεοφαγικῆς ἐταιρείας. Ἐπίσης ὁ Wallace, ὁ περιώνυμος συνεργάτης τοῦ Δάρβιν. Καὶ ἄλλοι ἐξοχοὶ ἐπιστήμονες, γηραιοὶ μὲν τὴν ἡλικίαν, νεανικώτατοι δὲ τὸ σθένος. Ἐτερον συνέδριον ἀξιοσημεῖωτον εἶνε τὸ κατ' ἔτος τὴν Ἰην Μαΐου συγκροτούμενον ἐκ παίδων γεννημένων ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ διαίτῃ. Ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀγγλίας συνέρχονται παῖδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἡλικίας μεταξὺ τριῶν καὶ εἴκοσι ἐτῶν. Παραστάς πέρυσιν εἰς τὸ πρῶτον συγκροτηθὲν τοιοῦτον συνέδριον ἠδυνήθη νὰ ἀποθαυμάσω τὰ κύλλος, τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν ἀνθηρότητα τῶν συνηγμένων ἐκ γενετῆς ἀκρεοφάγων παίδων. Περιδικὰ ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ἀφιερωμένα εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἀκρεοφαγίας εἶνε πλείστα. Συγγράμματα ἐκδίδονται ἄπειρα, οἱ ἀδρότατοι δὲ νόες, οἱ διακρινόμενοι εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὴν πολιτικὴν καὶ τὸ ἐμπόριον, εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν εἶνε ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἀκρεοφάγοι, τινὲς μάλιστα καὶ γεννηθέντες ἐν τῇ ἀναιμάκτῳ διαίτῃ.

Ἡ ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία ἔχει καταστήσῃ τὴν ἀκρεοφαγίαν τοῦ συρμοῦ καὶ μάλιστα ἔχει ἐκεῖ

ἐπικρατήσῃ ἡ ἑλληνικὴ λέξις aristophagy δηλοῦσα τὴν ἀναιμάκτον διαίταν. Ἐσχίτως ἰδρύθη καὶ ἡ σπουδαιοτάτη Διεθνὴς Ἀκρεοφαγικὴ Ἐταιρεία. Οἱ κορυφαῖοι τῶν ἰατρῶν, καὶ ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω δεκάδας ὀνομάτων ἐκείστης χώρας, ἂν δὲν ἐβαρύνεσθε ν' ἀκούετε ξενόηχα ὀνόματα, εἶνε κεκρηγμένοι κατὰ τοῦ κρέατος. Ἀληθῶς πᾶς μὴ ἐνήμερος τῆς θαυμασίας ταύτης κινήσεως πανταχοῦ τοῦ κόσμου, θὰ ζῆ ἀναμφιβόλως ἐν Ἑλλάδι, μηδεμίαν ἔχων ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν ἐταιρείαν σας.

Καὶ ὅμως ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἡ χώρα ἔνθα πρὸ τριάκοντα αἰῶνων ὑπῆρχε παρομοία δρᾶσις. Κατὰ τὰς ἀνατολάς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους εἶχε προκύψῃ μία κατόπις τῆς ἄλλης ἐταιρείαι ὡς ἡ Ἀθηναῖα Ὑγία. Εἶχον προκύψῃ πολλαὶ καὶ ἡ παράδοσις τὰς ἀπέδιδεν εἰς τὴν πρωτοβουλίαν ἐνὸς προσώπου. Τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶνε ὁ Ὀρφεύς, ἐξ οὗ καὶ ὄλαι αἱ ἐταιρείαι αὗται ἐκαλοῦντο ὀρφικαί. Δὲν ὑπάρχουν ἱστορικὰ δεδομένα ὅτι ὑπῆρξεν ἄτομον καλούμενον Ὀρφεύς, ἀλλὰ οὐδὲν κωλύει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξεν. Ὅπωςδῆποτε εἶνε γεγονός ὅτι ὑπῆρξαν αἱ ὀρφικαὶ ἐταιρείαι, ὧν σκοπὸς ἦτο ἡ μύησις τοῦ γένους εἰς τὴν κατανόησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τοῦ βίου. Σήμερον ὅθεν θὰ ἐκαλοῦμεν τὰς τοιαύτας ἐταιρείας βιονομικὰς καὶ δὲν διστάζω νὰ θεωρήσω τὴν Ἀθηναῖαν Ὑγίαν ὡς βιονομικὸν κέντρον. Εἰς τὰς ὀρφικὰς ἐταιρείας τῆς ἀρχαιότητος ὀφείλεται ἡ ἀνατολὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οἵτινες ἦσαν ἡ δόξα τῆς Πατρίδος των καθ' ἂν χρόνον ἡ Πατρίς των ἦτο ἡ δόξα τῆς Οἰκουμένης.

Ὅπωςδῆποτε καὶ ἂν ὀνομάζετο ὁ δούς ζωῆν εἰς τὰς ἐταιρείας ταύτας, εἴτε Ὀρφεύς, εἴτε ἄλλως, εἶνε βέβαιον ὅτι οὗτος ἠνοιξε νέους ὀρίζοντας σκέψεως, ἐμφυσήσας ζώσας ιδέας καὶ ἐγκαίνισας θεμελιώδεις ἐπαναστάσεις. Ὁ Ὀρφεύς ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν διαιτητικῶν ἔξεων τῶν πρώτων ἐλλήνων. Ὁ Ἡσίοδος ἠντλησε τὰς γνώσεις του περὶ ἐπιστήμης τοῦ βίου, ἃς ἠκολούθησαν καὶ διέδωκαν ἐνθουσιωδῶς ὑστερον ἔνδοξοι Ἕλληνες, ὧν πάντων πρῶτιστος ὁ Πυθαγόρας. Ἐπειτα ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Πλάτων, ὁ Πλούταρχος, ὁ Ἀπολλώνιος, ὁ Πλωτῖνος, ὁ Πορφύριος καὶ ὁ Χρυσόστομος Ἰωάννης.* Αἱ περὶ διαίτης ιδέαι τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες ἠκμασαν πρὸ τόσων αἰῶνων, εἶνε ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μὲ τὰ σημερινὰ πορίσματα τῆς διαιτητολογίας.

Ἀρχαιότατος πάντων καὶ ἐπομένως πλησιέστατος εἰς τὴν πηγὴν τῶν ὀρφικῶν αὐτῶν ἐταιρειῶν εἶνε ὁ Ἡσίοδος, ὁ συμπολίτης τῆς Κορίνθου, τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδα. Ἡ θεογονία του ἦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀρχαιότητος, καὶ εἰς αὐτὸ ὀφείλει ὁ Μίλτων πολλὰς τῶν ἐμπεύσεων αὐτοῦ. Εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον ὁ Ἡσίοδος σατυρίζει τοὺς περιφρονούντας τὰς φυτικὰς οὐσίας, καυτη-

* Ὅρα τὸ περιώνυμον σύγγραμμα τοῦ Howard Williams, *The Ethics of Diet*.

ριάξει δὲ τὰ δύο ἔνστικτα ἅτινα χαρακτηρίζουν ἰδίως τοὺς χυδαίους, τὸ αἰμοβόρον καὶ τὸ θησαυριστικόν, ἢ, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ σημερινὸς ἀνθρωπιστής, τὸ κρεοφαγικὸν καὶ τὸ κεφαλαιουχικόν. Ὁ Ἡσίοδος εὐγλώττως κατακρίνει τὴν κρεοφαγίαν διότι ἀποδίδει εἰς τὸ κρέας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ βλάβησιν τοῦ ζωώδους ἐγωϊσμοῦ καὶ τῶν ἐπιθετικῶν ὁρμῶν.

Τὸ αὐτὸ πνεῦμα χαρακτηρίζει τὴν ὑπερφυᾶ δρᾶσιν τοῦ Πυθαγόρα περὶ τοῦ ὁποῖου ὑπῆρχον εἰκοσι βιογραφίαι τὸν Β' αἰῶνα μ. Χ. Αὐτὸς ἐφεῦρε τὴν λέξιν "φιλόσοφος" χαρακτηρίσας οὕτω ἑαυτὸν ὡς ἐραστήν τῆς σοφίας. Ἀνεγνωρίσθη πάντοτε ὡς ὁ σοφώτατος τῶν ἀνθρώπων. Διδάσκαλοι του ἦτο ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Φερεκύδης. Ὁ Πυθαγόρας ἦτο ἀριστοκρατικὸς ἐνόει ὁμῶς τὴν λέξιν ὑπὸ τῆν ἐτυμολογικὴν ἔννοιαν. Δηλαδή ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ πολιτεία δεόν νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς ἀρίστους χαρακτηῖρας καὶ ἐπομένως ἐφρόνει ὡς ἀναρμόδιον κυβερνήτην πάντα κρεοφάγον. Συνέπηξε τριακοσίας ἐταιρείας πρὸς διᾶδοσιν τῆς λιτῆς καὶ ἀναιμάκτου διαίτης, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀκρεοφαγία ἐκλήθη Πυθαγόρειος διαίτα. Οἱ ἱστοριογράφοι του ἀναφέρουσιν ὅτι τῷ ἦτο ἀφόρητος ἡ θέα σφαγείου.

Μετὰ τὸν Πυθαγόραν, ὁ μέγας κῆρυξ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἶνε ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ τὸσον ἀφωσιωθεὶς εἰς τὸ κήρυγμά του, ὥστε ἀπέρριψε καὶ τὸ προσφερθὲν εἰς αὐτὸν στέμμα, διότι τὸ ἔκρινεν ἐμποδῶν εἰς τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἔργον του. "Ὅτι εἶχεν ἀποστολὴν τοιαύτην τὸ ἡσθάνθη νέος ὢν καὶ ἀπέκρουσε πᾶν δέλεαρ ἵνα φανῆ πιστὸς εἰς αὐτὴν. Ἦτο τὸσον ὑπερφυῆς ὥστε ὑπὸ χιλιάδων ἐπιστεύετο ὡς θεός, ἰδίως διότι ἐπετέλεσε πολλὰ θαύματα ἰάσεων. Πόθον εἶχε νὰ θεμελιώσῃ μίαν Πυθαγόρειον συμπολιτείαν. Ἦτο σφόδρα πολέμιος τῆς κρεοφαγίας.

Ὁ Πλάτων ἐπίσης ἀπέδιδε μεγίστην σημασίαν εἰς τὸ εἶδος τῆς τροφῆς λέγων ὅτι ἐκ τῆς τροφῆς μας κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαρτῶνται τὰ ἐλατήρια τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς διαγωγῆς. Τὰς ἰδέας του ταύτας ἀναπτύσσει εἰς τὸ Β' καὶ Γ' βιβλίον τῆς Πολιτείας, ἐκεῖ καταδεικνύων τὴν ἀποστροφὴν ἣν εἶχε κατὰ τῆς κρεοφαγίας. Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀρχάς του ταύτας εἶνε περιώνυμον τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι οὗς ὁ χυδαῖος κόσμος ἀποκαλεῖ ἰδεολόγους εἶνε οἱ πράγματι μεμνημένοι εἰς τοὺς νόμους τοῦ βίου, καὶ ἀτενίζοντες πιστῶς εἰς τὰ ἰδεώδη, ἐνῶ ἐκεῖνοι οὗς ὁ χυδαῖος κόσμος ἀποκαλεῖ πρακτικούς ὡς δῆθεν ἐννοοῦντας τὸ συμφέρον των εἶνε πράγματι οἱ ἀμύητοι καὶ ἄδαεῖς ἅτε βλέποντες σκιάς καὶ ἐκλαμβάνοντες αὐτὰς ὡς πραγματικότητας. Τὸ πλατωνικὸν ἰδεώδες εἶνε νὰ πείσῃ ἑαυτὸν ὁ ἀνθρωπος ὅτι εἶνε δυνατὸς θεός. Ὁ Νίτσε ὁμιλεῖ περὶ ὑπερτέρου τινος ὄντος ὅπερ ὀνομάζει ὑπεράνθρωπον ἢ ὑπερμέροπα. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὑπερμέρωψ καθίσταται τις ἅμα ἀναγεννηθῆ.

Καὶ δὲν δύναται ν' ἀναγεννηθῆ, εἰμὴ ἀφοῦ πεισθῆ ὅτι δύναται καὶ ἐξελιχθῆ ὡς θεός.

Εἰς τὸν Πλούταρχον ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι πρῶτος διετύπωσε τὸ ἀκρεοφαγικὸν ἰδεώδες διὰ τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ μονογραφίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔργα του διατυπῶνται ὁ ἀνθρωπισμὸς ὅστις τὸν ἐνέπνεεν. Εἰς τοὺς Παραλλήλους του δεινῶς ὁ Πλούταρχος καυτηριάζει τὸν ἐνδοξον Κάτωνα διὰ τὴν πρὸς τὰ ζῶα συμπεριφορὰν του καὶ ἐξαίρει τὴν εὐγενῆ πράξιν τῶν ἀθηναίων οἵτινες ἀφοῦ ἐπερατώθη ὁ ναὸς τοῦ ἑκατομπέδου ἀπήλλαξαν τοῦ λοιποῦ πάσης ἐργασίας τὰ ζῶα ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνέγερσίν του. Ὁ Πλούταρχος ἀποκαλεῖ τὴν Δήμητραν θεὰν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς ὁποίας τὰ δῶρα, λέγει, ἀπορρίπτομεν, σφάζομεν ὡς μονιακοὶ τὰ ζῶα, χύνομεν τὸ αἷμα των καὶ δι' αὐτοῦ μολύνομεν τὴν ψυχὴν μας, οὐδόλως συγκινούμενοι ἀπὸ τὰς κραυγὰς των καὶ τὰς ἰκεσίας των.

Ἀντίξιος τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους εἶνε ὁ Ἀπολλώνιος Τυανεύς ὅστις παρεβλήθη πρὸς τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Χριστόν. Ἦτο τὸσω μέγας ὥστε καὶ βασιλεῖς καὶ σατράπαι μόλις ἤκουον τὸ ὄνομά του διέτασσον νὰ γίνῃ πανταχοῦ δεκτὸς μετ' εὐλαβείας. Εἰς βασιλικὰ συμπόσια ἠγείρετο ὅπως κατακρίνῃ τὴν σφαγὴν τῶν ζώων. Δὲν ἔτρωγεν εἰμὴ ἄρτους καὶ καρπούς.

Ἐτερος ἐκ τῶν ἐλλήνων προφητῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἶνε ὁ ὑπερφυῆς Πλωτίνος, ὁ μεγίστην ἐξασκήσας ἐπιρροὴν καὶ θεωρηθεὶς ὑπὸ πάντων ὡς χαρακτήρ θεῖος. Ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θείου στοιχείου τοῦ κατασκηνοῦντος εἰς τὰ μύχια τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Πλωτίνος διδύσκει ὅτι ἵνα δυναθῆ τις νὰ ἴδῃ τὰς πραγματικὰς πραγματικότητας πρέπει νὰ ἐξαγνίσῃ τὰ ἐσωτερικὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς του. Καὶ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη ἀπόλυτος ἀναιμάκτου διαίτης. Ὁ Πλωτίνος ἐξῆ ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καθ' ἣν δὲν εἶχεν ἀκόμη κρυσταλλωθῆ ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία εἰς ἐκκλησιαστικὸν σύστημα. Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πλεῖσται ὅσαι σχολαὶ ἐξήγγελλον ζώσας ἰδέας, ἐν αἷς καὶ ἡ ἀκρεοφαγία. Οὐδεμία δὲ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ὁ ἐμπνεύσας τὸ ἰδεώδες τῆς ἀναιμάκτου διαίτης, εἰς τοὺς πρῶτους διδασκάλους τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ Θεὸς τῆς ἀγαπῆς καὶ τῆς εἰρήνης, οὗ τὸ μέγα ἔργον ἦτο ἔργον λυτρώσεως, ὁ καταργήσας τὰς ἐβραϊκὰς θυσίας ἵνα ἀποσοβῆσῃ τὴν σφαγὴν τῶν ζώων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτὴν χάριν τῆς λαιμαργίας μας. Ὅπως ἐθέσπισε τὴν ὑποκατάστασιν τοῦ ἄρτου ἀντὶ τοῦ σφαζομένου θύματος οὕτω πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑποκατέστησε τοὺς καρπούς τῆς γῆς ὡς ἕδεσμα ἀντὶ τοῦ ἀμνοῦ.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Πλωτίνου Πορφύριος εἶνε περιώνυμος συγγραφεὺς ἐξόχων ἔργων παντὸς

κλάδου. Ἦτο μέγας πολέμιος τῆς κρεοφαγίας ἢ ἀποκαλεῖ ἕξιν ἀπάνθρωπον, αἰτίαν ὑποδουλώσεως τῆς ψυχῆς, αἰτίαν νοσηρότητος τοῦ σώματος καὶ πηγὴν ἡ "Ἰλιάδος κακῶν." Ὁ Πορφύριος μετὰ δυνάμειος λόγου θαυμαστῆς κατακρίνει τὴν ἕξιν τοῦ κυνηγίου. Εἰς τὸ Περὶ Ἀποχῆς σύγγραμμα αὐτοῦ περιγράφει παναρχαίους λαούς, παρ' οἷς ἡ κρεοφαγία ἐθεωρεῖτο ἀπάνθρωπον τι καὶ βδελυρὸν καὶ ἀκατανόητον. Ὁ Βολταῖρος δέ, μέγας θαυμαστής τοῦ Πορφυρίου, συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ ὅτι ἡ σφαγὴ τῶν ζώων εἶνε ἀδελφοκτονία. "Ἐάν, λέγει, ἀρνίον τι αἰφνης ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ σφαγέως ἠδύνατο ν' ἀνακραξῆ ἐν δακρύοις " ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πατρὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἄνθρωπε μὴ μὲ σφάζῃς!" ποῖος θὰ ἦτο τόσο ἀπάνθρωπος ὥστε νὰ ἐμπήξῃ τὴν μάχαιράν του εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ ἀθώου."

Αἱ ἀνθρωπιστικαὶ ἰκμάδες τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας ἐκινδύνευσαν ν' ἀποσβεσθῶσιν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἐκλύσεως καὶ σαπρίας τοῦ Δ'. αἰῶνος μ.Χ. ὅτε ἀνέτειλεν ὁ Χρυσόστομος, ὅστις φέρει καὶ τὸν μαρτυρικὸν στέφανον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Οἱ τύραννοι, καθ' ὧν ἐξετόξευε τὰ βέλη του, τὸν ἀπεμάκρυναν εἰς ἄγριους τόπους, ὑποβαλόντες αὐτὸν εἰς φρικτὰς κακουχίας, ἐξ ὧν ἀπέθανεν ἐν ταῖς ἀκταῖς τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὁ Χρυσόστομος ἔκρινεν ἱερὰν πᾶσαν ὑπαρξιν. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν του ὀφείλεται ὁ θεσμὸς τῆς ἀποχῆς ὑπὸ τοῦ κρέατος δις τῆς ἐβδομάδος καὶ εἶνε προφανές ὅτι ἐὰν ἐξηρτάτο ὑπὸ αὐτὸν θὰ ἐθέσπιζεν ὀλοσχερῆ κατάργησιν τῆς κρεοφαγίας. Ἦτο ἀμείλικτος κατὰ πύσης σκληρότητος. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διαβιώσας ἐν Ἀντιοχίᾳ, προτοῦ κληθῆ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, οὐδέποτε ἔφαγε κρέας. "Ἐν τινι τῶν ὀμιλιῶν του λέγει. "Ὁ Θεὸς προώρισεν ἡμᾶς ἀνθρώπους καὶ ἡμεῖς κρεοφαγοῦμεν ὡς τίγρεις."

Ἀναμφιβόλως ἡ κρεοφαγία εἶνε ἐν ὑπὸ τὰ μέγιστα σφάλματα τῆς ἀνθρωπότητος. Βάσις τῆς υγείας εἶνε ἡ ἠθικὴ. Βάσις τῆς ἠθικῆς εἶνε ἡ εὐσπλαγχνία. Αἱ ἀπαιτήσεις τῆς εὐσπλαγχνίας εἶνε ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σφαγείου. Καταργήσωμεν τὸ σφαγείου καὶ τὴν βδελυρὰν πράξιν ἣτις λέγεται κρεοφαγία. Προμηνύεται μεγάλη ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησις βασιζομένη ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἄν ἡ Ἀθηναῖα ἡγεμονία ἐμπεδώσῃ τὸ αἶσθημα τοῦτο ἐν Ἑλλάδι θὰ παράσχῃ πολυτιμότεραν ἐκδούλευσιν εἰς τὸ ἔθνος παρ' ὅσῃν παρέσχον μέχρι τοῦδε ὅλοι οἱ πολιτικοί, διπλωμάται, κυβερνήται καὶ συγγραφεῖς τῆς φυλῆς μας. Διότι οἱ λαοὶ τῆς Οἰκουμένης τότε θὰ εἴπωσι "Ἴδου ἡ Ἑλλάς" εἶνε αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀθάνατος Ἑλλάς."

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ διεξήγει τοὺς νόμους τοῦ βίου. Διακεντῶ εἰς δράσιν καὶ αὐτανάπτυξιν. Ἐρευνᾷ καὶ ἐρμηνεύει πᾶν ὅ,τι ἰδανικώτατον ἄμα καὶ πρακτικώτατον ἐν τῇ συγχρόνῳ διανοήσει καὶ δράσει, καὶ δεικνύει τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν.

ΤΟ ΑΝΑΙΜΑΚΤΟΝ ΠΑΣΧΑ.

[Μετὰ τὴν ὡς ἀνωθι ὀμιλίαν ἡ Ἀθηναῖα ἡγεμονία ἰσκέφθη νὰ καταστήσῃ ἐμφαντικώτερον τὴν καταπολέμησιν τῆς κρεοφαγίας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπάνθρωπον σφαγὴν τῶν ἀμῶν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, δίδουσα τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τιμητικὸν δεῖπνον τῷ κ. Δρακούλῃ, εἰς ὃ παρεκάθησαν πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας, καὶ ὅπερ ἐκλήθη Ἀναίμακτον Πάσχα. Κατὰ τὰ ἐπιδήρπια ὁ πρόεδρος κ. Γ. Φιλάρετος προπίνων ὑπὲρ τοῦ ξενιζομένου ἀμίλησε διὰ μακρῶν ἀναπτύξεων τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι διαιτητικῆς μεταρρυθμίσεως. Μεθ' ὃ ὁ κ. Δρακούλης ἔφερε τὴν ἑξῆς πρόβυσιν]

Κυρίαὶ καὶ κύριοι,

Εὐχαριστῶ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀθηναῖα ἡγεμονίας διὰ τὰς εὐμενεῖς ἐκφράσεις του καὶ τὴν γενναίαν κρίσιν του περὶ τῶν προσπαθειῶν μου. Ἐκτιμῶ βαθύτατα τὸ σπᾶνιον καὶ ἰβρὸν αἶσθημα τῆς Ἀθηναῖα ἡγεμονίας, τὸ ὑπαγορεύσαν εἰς αὐτὴν νὰ παραθέσῃ πρὸς τιμὴν μου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἀναίμακτον δεῖπνον μετὰ τόσης στοργῆς καὶ φιλοκαλίας. Τὸ ἀναίμακτον τοῦτο Πάσχα θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μνήμην μου πάντοτε ὡς ἐν ἀπὸ τὰ μᾶλλον εὐφρόσυνα γεγονότα τοῦ βίου μου. Ἡ ἰδέα τὴν ὁποῖαν ἐκπροσωπεῖ ἡ Ἀθηναῖα ἡγεμονία εἶνε ἰδέα ἣτις ὑπῆρξεν ἀγαπητὴ εἰς ἐμὲ ἀφ' ὅτου ἤμην μείραξ. Ἐμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ταπεινὴ καὶ ἀπροστάτευτος, ἀλλ' ἰδοὺ τέλος ὅτι περιῆλθεν εἰς καλὰς χεῖρας καὶ εἶνε ὡσεὶ νεᾶνις καλῶς ὑποκατεστημένη. Ἀληθῶς νομίζω ὅτι ἀποδημήσας μακρὰν, ἐπανέρχομαι εἰς τὸν οἶκον φιλοστόργου θυγατρὸς εὐδαιμόνως ὑποκατεστημένης καὶ σπειρούσης ὀλβιότητα καὶ ὑψηλὰ διδύγματα τριγύρω της· ὀφείλω νὰ τὸ εἴπω, σεμνύνομαι διὰ τὰ ἔργα της καὶ τὰ ἰδανικά της, καὶ εὐελπιστῶ ὅτι ταῦτα καὶ αἱ προσπάθειαι της θὰ ἐκτιμηθῶσι προσηκόντως ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, πρὸς τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους μας.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀκρεοφαγίας εἶνε ἰδέα ζῶσα καὶ ὡς πᾶσα ἰδέα ζῶσα δὲν δύναται παρὰ νὰ διέλθῃ ὅλα τὰ στάδια δι' ὧν αἱ ζῶσαι ἰδέαι πάντοτε διέρχονται ἵνα φθάσωσι εἰς τὸν θρίαμβον. Πρῶτον εἶνε τὸ στάδιον τοῦ χλευασμοῦ ἢ τῆς ἐχθρότητος ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, τῆς ἐποχῆς, τῆς γενεᾶς καὶ τῆς μαθήσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειτα εἶνε τὸ στάδιον καθ' ὃ ἡ ἰδέα γίνεται ἀσπαστὴ ὑπὸ ὀλίγων καὶ τέλος τὸ στάδιον καθ' ὃ γίνεται ἀσπαστὴ ὑπὸ πάντων. Νομίζω ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ ἰδέα εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου σταδίου, ἐνῶ ἐν ἄλλαις προηγμέναις χώραις εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου. Ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἀκρεοφαγίας ἄτινα φέρουσιν εἰς τὸ μέσον χαριτόβρυτοι μὲν, ἀλλ' ἰδαεῖς ὅμως ἐφημεριδογράφοι, εἶνε ἐπιχειρήματα ἐγκαταλειφθέντα καὶ παμπάλαια, καὶ πρίνυματι ἀλλαγῆ οὐδὲν πλέον ἐπιχείρημα προβάλλεται κατὰ τῆς ἀκρεοφαγίας, ἀλλ' ἀπλῶς οἱ κρεοφαγοῦντες ὁμολογοῦσιν ὅτι βαδίζουσι κατὰ τὸ ῥητὸν τῆς Μηδείας τοῦ Ὀβιδίου video meliora proboque, detiora sequor: Πάντα τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἀκρεοφαγίας συνοψίζονται εἰς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι ἡ διαιτητικὴ μεταρρυθμίσις εἶνε ἡ κρηπίς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ὅτι ἐν ταύτῃ κεῖται

ἡ κλείς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Πᾶσα ἄλλη στάσις ἀπέναντι τοῦ ζητήματος προδίδει ἠθικὴν μυωπίαν. Ἄλλὰ τὸ ἀναίμακτον Πάσχα ἡμῶν ἔχει προσέτι καὶ τὴν ἰδιόζουσαν εἰς αὐτὸ σημασίαν. Ἀποτελεῖ ἐμφαντικὴν διατύπωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι μόνον ἡμεῖς οἱ ἀκρεοφάγοι παρακαθήμεθα εἰς χριστιανικὸν πᾶσχα. Πᾶσα τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὁ παροιμιώδης ὀβελίας ἀμνὸς εἶνε τράπεζα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα. Δυνατὸν νὰ εἶνε τράπεζα ἐβραϊκῆ· χριστιανικὴ τράπεζα δὲν εἶνε. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Θεὸς τῆς λυτρώσεως τῶν ὄντων ἀπὸ τὴν τυραννίαν, τὸ ἄλγος καὶ τὴν κατὰθλιψιν, καὶ εἶνε δεινὴ δασυτροφία τοῦ Εὐαγγελίου Του τοῦτου ἢ ἀπὸ ἀνθρώπου σφαγῆ εἰς ἣν ὑποβάλλονται ἑκατομμύρια ἀθῶων ὄντων κατ' ἔτος ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναμνήσεως τῶν παθῶν Του καὶ τῆς ἀναστάσεώς Του. Ἡ ἀνάστασις σημαίνει κατάργησιν τοῦ θανάτου καὶ ἀνακήρυξιν τοῦ ἐνιαίου τῆς ζωῆς. Ἡμεῖς δὲ πρᾶττομεν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον πρὸς τὸ νόημα τῆς ἀναστάσεως, διότι δίδομεν ἀπὸ ἀνθρώπου θάνατον εἰς τὰ ἐμπεπιστευμένα ἡμῖν ἀθῶα ὄντα καὶ καταπατοῦμεν τὸ ἐνιαίον τῆς ζωῆς. Εἶνε μέρος τῆς Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀγνὴ τροφή ὅπως ἦτο μέρος καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν ἀρίστην περίοδον τοῦ γένους. Ἄλλὰ καὶ πάντα τὰ παραγγέλματα τῶν θρησκείων τοῦ κόσμου ὑποδεικνύουν τὴν ἀκρεοφαγίαν ὡς τροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἡ γένεσις ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐν κεφαλαίῳ ἐνάτῳ, ῥητῶς τὸ ὑποδεικνύει, διότι ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς ὁδηγῶν τὸν ἀνθρώπον περὶ τῆς ἀρμοζούσης τροφῆς τῷ λέγει "Ἴδου δέδωκά σοι πάντα χόρτον, σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς Γῆς, καὶ πᾶν ξύλον ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμον, ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν." Αἱ τράπεζαί μας τότε μόνον δύνανται νὰ εἶνε ἀπηλλαγμέναι τοῦ στίγματος τῆς βαρβαρότητος, ὅταν φέρουν ἐπ' αὐτῶν ὄχι τὰ σφάγια τοῦ Μολώχ, ἀλλὰ τὰ δῶρα τῆς Δήμητρας ἢ ὁ χριστιανικώτατος Πλούταρχος ἀποκαλεῖ θεὰν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Τὸ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ-Υγίαια παρέθεσε πρὸς τιμὴν μου τοιαύτην Τράπεζαν εἶνε σπανία τιμὴ ἢν θὰ ἐνθυμούμαι πάντοτε. Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἀναίμακτον τοῦτο πᾶσχα τελούμενον κατ' ἔτος ὡς θεσμὸς τῆς ἀδελφότητος ἣτις ἀπόψε με φιλοξενεῖ τόσῳ φιλοστοργῶς. Ἐλπίζω ὅτι θὰ διατηρήσῃ πιστῶς τὸν θεσμὸν τοῦτον μέχρις οὗ πᾶσα οἰκογένεια ἀποσκορακίση τὸ αἰμοχαρὲς τοῦτο ἔθιμον τοῦ ἀμνοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡμεῖς οἱ ἀκρεοφαγοῦντες ἀποτελοῦμεν τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν φαιδρογράφων οἰασδήποτε ἐφημερίδος, θὰ δυνηθῇ ν' ἀνατρέψῃ τὴν βᾶσιν ταύτην. Ὅταν πληθυνθῶσιν οἱ ἀκρεοφάγοι αἱ ἐφημερίδες δὲν θὰ θεωρῶσι συνᾶδον πρὸς τὰ οικονομολογικὰ συμφέροντα τῆς κυκλοφορίας τῶν νὰ δυσαρεστῶσι

τοὺς ἀκρεοφάγους ἀγοραστὰς τῶν φύλλων τῶν. Ἄν ὁ Τύπος εἶχε φῶς ἠδύνατο νὰ πρᾶξῃ θαύματα ὑπὲρ τοῦ Γένους μας ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην. Δὲν ὑπάρχει πρᾶξις ἐξαρτωμένη τόσον ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου ὅσον ἡ ἀλλαγὴ τῆς διαίτης. Ὁ ἀνθρώπος ἔχει τὸ ἐνστικτὸν τῆς ἀκρεοφαγίας, ἀλλ' ἐσοφίσθη τὴν μαγειρικὴν διὰ νὰ συγκρύψῃ καὶ κατακαλύψῃ πᾶσαν ὑπενθύμισιν ὅτι τρώγει κρέας παρὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ ῥίζοσπαστικωτέρα τῶν καταργήσεων εἶνε ἡ κατάργησις τῆς κρεοφαγίας διότι ἡ κατάργησις αὕτη πατάσσει τὴν ῥίζαν τῶν ἀνθρωπίνων δεινῶν καὶ εἶνε πείραμα ὅπερ ἠδύνατο πᾶν ἔθνος νὰ ἐνεργήσῃ καὶ καταστή ὄλβιον καὶ ἀθάνατον. Μήπως ὑπὸ τὰς ἄλλας ἐπόψεις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ δύναται ἡ κρεοφαγία νὰ δικαιολογηθῇ; Ὡς ὁ Βάγνερ λέγει. "Ἡ ὑπερτέρα τέχνη τῆς αἰσθητικότητος εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς σύστημα τροφῆς βασιζόμενον ἐπὶ αἰμοσταγῶν τροφίμων. Καλλιτεχνικῶς τί βαρβαρότερον καὶ τί εἰδεχθέστερον τοῦ συνήθους κρεοφαγικοῦ γεύματος; Ἄφ' ἑτέρου τί γοητευτικώτερον ἀπλοῦ ἀρίστου συνισταμένου ἐκ τῶν ἀγνῶν προϊόντων τῆς Γῆς;

Ἐν ὀνόματι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Θεοῦ τῆς λυτρώσεως τῶν ὄντων, ἐν ὀνόματι τοῦ ἐνιαίου τῆς ζωῆς ἐπιθυμῶ νὰ κάμω ἔκκλησιν πρὸς πάντα σεβόμενον ἑαυτὸν καὶ τὸ μέγα μυστήριον ὅπερ μᾶς περιβάλλει, ἐπιθυμῶ νὰ κάμω ἔκκλησιν ἐν ταῖς λέξεσιν ἐνὸς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν οἵτινες κατεδίκασαν τὴν κρεοφαγίαν, ἐν ταῖς λέξεσι τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ." "Ἐμβλεψον, λέγει ὁ Οὐγγῶ, ἔμβλεψον ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ ἴδῃς ἐκεῖ τὴν ψυχὴν ἣτις εἶνε ἡ κοινὴ ψυχὴ ἀπάντων. Ἀκροῖσθητι καὶ θ' ἀκούσης ἠχῆσαν φωνὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ τὸν ἔνδοξον θόλον τοῦ μεγάλου Οὐρανοῦ ἣτις εἶνε φωνὴ λέγουσα. "Ὀἴκτον καὶ ἔλεος ὑπὲρ πάντων τῶν ὄντων." Μὲ τὴν ἔκκλησιν ταύτην περαινῶν προπίνω ὑπὲρ τῆς εὐδωσέως τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἔργου τῆς Ἀθηνᾶς-Υγίαιας.

Ἐξόχως ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ μελετωμένη σύστασις ἐν Ἀγγλίᾳ πολλῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀρμοδίων νὰ δικάζωσι παῖδας ἐν τῷ τέλει ὅπως ἡ τρυφερὰ ἡλικία διαμείνῃ ἀμόλυτος ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιραν τοῦ ἀστυνομικοῦ συστήματος, τῶν ἀδικοπραγούντων παίδων ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν παιδαγωγικῶν δικαστῶν. Πρότυπον καθίδρυμα τοιούτου χαρακτῆρος εἶνε τὸ ἐν Βορστάλλῃ, ἀξιόλογα μέχρι τοῦδε παρασχὸν ἀποτελέσματα. Μεταξὺ τῶν ἐνδείξεων πρὸς τοιαύτας τάσεις εἶνε ὁ ἐσχάτως ψηφισθεὶς νόμος καθ' ὃν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν διορίζει ἐπιτροπὴν ἐπισκεπτῶν δι' ἐκάστην τῶν φυλακῶν τοῦ κράτους, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως προλαμβάνεται πᾶσα κατάχρησις ζημιούσα τὰ ἠθικὰ καὶ ἠθικὰ συμφέροντα τῶν καταδικῶν. Τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ κινήματος πρωταγωνιστῆς εἶνε ὁ Ἀνθρωπιστικὸς Σύνδεσμος (Humanitarian League) τοῦ ὁποίου τὸ ποινικὸν τμήμα (Criminal Law and Prison Reform Department) δύναται νὰ κινήσῃ διὰ τὴν ἐπίτευξιν πολλῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων, Ἐν τῶν κατορθωμάτων τοῦ τμήματος τοῦτου εἶνε ἡ ἰδρυσις Ἀσφατάτου Ἐφετερίου ἀποκλειστικῆν ἀποστολὴν ἔχοντος νὰ μετριάξῃ αὐτεπαγγέλτως τὰς αὐστηρὰς ἀποφάσεις τῶν κακουργοδικείων.